

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika pro vychovatele

Kód oboru: 7506R029

Název bakalářské práce:

ŠKOLNÍ ZRALOST A PŘIPRAVENOST JAKO PŘEDPOKLAD KE VSTUPU DO ŠKOLY

***SCHOOL MATURITY AND READINESS AS AN ASSUMPTION FOR
ENTRANCE TO SCHOOL***

Autor:
Petra Ouředníčková
Dlouhá 1059/21
410 02 Lovosice

Podpis autora: _____

Vedoucí práce: Mgr. Hana Cutychová

Počet:

stran	obrázků	tabulek	grafů	zdrojů	příloh
50	0	8	5	29	4 + 1 CD

CD obsahuje celé znění bakalářské práce.

V Liberci dne: 30. dubna 2008

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:

Petra Ouředníčková

Adresa:

Dlouhá 1059/21, 410 02 Lovosice

Studijní program:

Speciální pedagogika

Studijní obor:

Speciální pedagogika pro vychovatele

Kód oboru:

7506R029

Název práce:

ŠKOLNÍ ZRALOST A PŘIPRAVENOST JAKO
PŘEDPOKLAD KE VSTUPU DO ŠKOLY

Název práce v angličtině:

SCHOOL MATURITY AND READINESS AS AN
ASSUMPTION FOR ENTRANCE TO SCHOOL

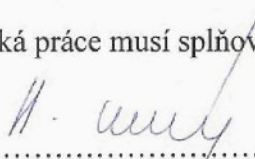
Vedoucí práce:

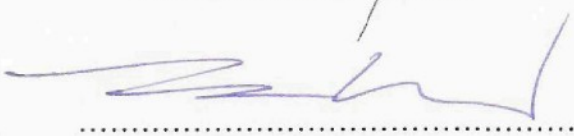
Mgr. Hana Cutychová

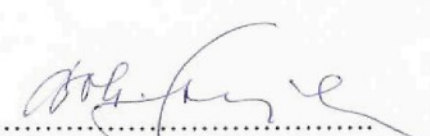
Termín odevzdání práce:

30. 04. 2008

Bakalářská práce musí splňovat požadavky pro udělení akademického titulu „bakalář“ (Bc.).

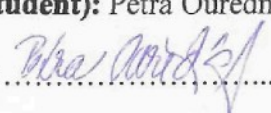

.....
vedoucí bakalářské práce

.....
děkan FP TUL

.....
vedoucí katedry

Zadání převzal (student): Petra Ouředníčková

Datum: 23. 2. 2007

Podpis studenta:

Cíl práce:

Zjistit zralost a připravenost předškolních dětí v mateřských školách, a to v Mateřské škole Čížkovice a vybrané MŠ v Lovosicích.

Základní literatura:

ALLEN, K.E., MAROTZ, L.R. *Přehled vývoje dítěte*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-614-4.

KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7179-585-7.

MERTIN, V., GILLERNOVÁ, I. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-799-X.

VÁGNEROVÁ, M. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1074-4.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne:

Podpis:

Poděkování

Děkuji své rodině, svému příteli Lukášovi za trpělivost, kterou projevili v době, kdy jsem se věnovala psaní bakalářské práce. Vedoucí práce Mgr. Haně Cutychové děkuji za odborné vedení a podnětné rady, které jsem využila při zpracování této práce.

Název bakalářské práce: Školní zralost a připravenost jako předpoklad ke vstupu do školy

Název bakalářské práce: School Maturity and Readiness As an Assumption for Entrance to School

Jméno a příjmení autora: Petra Ouředníčková

Akademický rok odevzdání: 2007/2008

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Hana Cutychová

Resumé

Bakalářská práce se zabývala problematikou školní zralosti a připravenosti, předpoklady pro vstup dítěte do školy a posuzováním školní zralosti a připravenosti. Jejím cílem bylo zjistit školní zralost a připravenost dětí předškolního věku a dále zjistit rozdíly ve školní zralosti u chlapců a dívek, vliv vadné výslovnosti, data narození a úroveň grafomotoriky u dětí před vstupem do školy.

Práci tvořily dvě stěžejní oblasti. Jednalo se o část teoretickou, která pomocí zpracování a prezentace odborných zdrojů objasňovala poznatky o školní zralosti a připravenosti, vývojových změnách dítěte před vstupem do školy, předpokladech pro vstup dítěte do školy, metodách zjišťování školní zralosti, o školní nezralosti a opatřeních pro školsky nezralé děti.

Praktická část zjišťovala pomocí dotazníku, testu a pozorování školní zralost 60 dětí předškolního věku. Výsledky ukazovaly potvrzení předpokladů a vyústěly v konkrétní navrhovaná opatření v oblasti výchovy zaměřené na přípravu dítěte pro vstup do školy.

Za největší přínos práce vzhledem k řešené problematice bylo možné považovat zjištění nejčastějších rizikových faktorů školní nezralosti.

Klíčová slova: školní zralost a připravenost, předškolní věk, role školáka, školní nezralost, odklad povinné školní docházky

Summary

Bachelor work is concerned with the issue of the school maturity and children's readiness, children's presumptions for a school attendance, and consideration of the school maturity and readiness. Its goal is to figure out the school maturity and readiness of pre-school children, also to find out the differences between boys' and girls' maturity, influence of the defective pronunciation, the date of birth and the level of grapho-motority of the pre-school children.

The work is divided into two parts. The first one deals with the theory, which, on the basis of elaboration and presentation of professional sources, clears up the knowledge about school maturity and readiness, evolutionary changes of the child before he starts attending school, presumptions for admittance of the child to school, methods of determination of the school maturity, school immaturity and steps for school immature children.

The second part deals with practical matters – it investigates the school maturity of 60 pre-school children through questionnaires, tests and observations. The results of the practical part confirms presumptions, and there are suggested some steps in the sphere of education for an admittance of a child to school.

The biggest gain of the work lies in the investigation of the most frequent danger elements concerning the school immaturity.

Keywords: school maturity and readiness, pre-school age, pupil's role, school immaturity, postponement of the school attendance.

Obsah

1 ÚVOD.....	9
2 TEORETICKÁ ČÁST.....	10
2.1 Školní zralost a připravenost.....	10
2.1.1 Role školáka.....	11
2.2 Vývojové změny dítěte související se vstupem do školy	12
2.2.1 Vývojové změny předškoláka.....	12
2.2.2 Vývojové změny začínajícího školáka.....	13
2.3 Předpoklady pro vstup dítěte do školy.....	17
2.3.1 Role rodiny pro vstup dítěte do školy.....	17
2.3.2 Podíl mateřských škol na výchově a vzdělávání dítěte.....	18
2.3.3 Nároky základní školy na dítě	19
2.3.4 Jiné předpoklady.....	20
2.4 Posuzování školní zralosti a připravenosti.....	20
2.4.1 Hlediska posuzování školní zralosti.....	21
2.5 Metody vyšetření školní zralosti.....	23
2.6 Vstup do školy.....	24
2.6.1 Učitel.....	25
2.7 Školní nezralost	25
2.7.1 Příčiny	26
2.7.2 Projevy nezralosti a důsledky začlenění nezralého dítěte do školy.....	26
2.8 Opatření pro školsky nezralé děti.....	29
2.8.1 Zaměřené rozvíjení a náprava.....	29
2.8.2 Odklad povinné školní docházky.....	31
2.8.3 Přípravné třídy základní školy.....	32
3 PRAKTICKÁ ČÁST.....	33
3.1 Cíl praktické části.....	33
3.1.1 Stanovení předpokladů.....	33
3.2 Použité metody.....	33
3.3 Popis zkoumaného vzorku.....	36
3.4 Průběh průzkumu.....	36
3.5 Výsledky a jejich interpretace.....	37
3.5.1 Poměr chlapců a dívek s celkovou nezralostí.....	38

3.5.2 Vadná výslovnost u dětí nezralých pro vstup do školy.....	39
3.5.3 Vliv data narození na školní zralost.....	40
3.5.4 Potíže s grafomotorikou u dětí nezralých pro vstup do školy.....	41
3.6 Shrnutí výsledků praktické části	42
4 ZÁVĚR.....	44
5 NÁVRH OPATŘENÍ.....	46
6 SEZNAM POUŽITÝCH ODBORNÝCH ZDROJŮ.....	48
7 SEZNAM PŘÍLOH.....	50

1 ÚVOD

Škola je pro dítě institucí, kde začíná období plnění dlouhodobého vývojového úkolu. Dítě má právo být ve škole úspěšné. Zahájení školní docházky je pro dítě jedním z nejvýznamnějších mezníků v jeho životě. Pokud má ve škole podávat očekávané výkony, musí dosáhnout jistého vývojového stavu. Ten však nenastává u všech dětí ve stejném věku.

Každý rok přemýšlí mnoho rodičů, zda je jejich dítě zralé pro vstup do školy a zda zvládne nároky výuky. Každoročně je totiž mnoha dětem udělen odklad povinné školní docházky o jeden rok z důvodu školní nezralosti. Ovšem stává se také, že dítěti byl navrhnut odklad povinné školní docházky, dítě však i přesto do školy nastoupí. Je tak vystavováno mnoha situacím, které není schopno zvládnout.

Dříve rodiče vnímali odložení školní docházky pro jejich dítě jako společenské stigma. Nyní většinou rodičů s odkladem souhlasí a jsou dokonce i rádi, že jejich dítě nebude vystaveno nárokům školy, když na to ještě není připraveno. Tím také roste počet dětí s odkladem povinné školní docházky v prvních třídách. Stoupá i věková hranice žáků v prvních třídách.

Cílem práce je zjistit školní zralost a připravenost předškolních dětí v mateřských školách, a to v Mateřské škole v Čížkovicích a vybraných mateřských školách v Lovosicích. Dále zjistit rozdíly ve školní zralosti u chlapců a dívek, vliv vadné výslovnosti, data narození a úrovně grafomotoriky na zralost a připravenost dětí do školy.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické práci jsou obsaženy poznatky z odborné literatury o školní zralosti a připravenosti, hlediscích posuzování školní zralosti, důsledcích zaškolení nepřípraveného a nezralého dítěte do školy, metodách vyšetřování školní zralosti a možnostech intervence pro nezralé děti. V praktické části jsou použity následující metody řešení uvedené problematiky: dotazník, test a pozorování.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Školní zralost a připravenost

Vzhledem k tomu, že tématem této bakalářské práce je školní zralost a připravenost, je na místě tyto pojmy vymezit.

Jak uvádí Valentová (2001, s. 220), první koncepce školní zralosti vycházely z podnětů vývojové psychologie a jejich periodizačních schémat. Školní zralé dítě prošlo vývojovou změnou, převážně fyziologickou. Toto pojetí je však již překonané jako jednostranné, nevystihující různorodost příčin školní neúspěšnosti, které přeceňuje proces zrání nad učením.

V sedmdesátých letech se objevuje nový trend v přístupu posuzování předpokladů dítěte pro vstup do školy. Upřednostňuje se termín školní připravenost jako výstižnější než školní zralost. V literatuře však často autoři využívají obou termínů.

Šturma (2006, s. 302) uvádí poměrně stručnou definici školní zralosti: Podle něj „*školní zralost znamená dosažení takového stupně vývoje, který umožňuje dítěti se zdarem si osvojovat školní dovednosti a znalosti.*“

Podle Mertina (2003, s. 219) se školní zralost týká téměř výlučně dítěte. Zkoumá se jeho aktuální kognitivní, percepční, sociální, pracovní zralost a připravenost, zajímá se o vývoj v nejranějších etapách vývoje, zjišťuje laterální, zdravotní stav, aspekty řečového projevu a grafomotoriky atd.

Vágnerová (2000, s. 146 - 147) uvádí asi nejvýstižnější definice školní zralosti a připravenosti: „*Školní zralost je jedním z předpokladů přijatelného zvládnutí role školáka.*“ Jde o určitou úroveň zralosti centrální nervové soustavy, která se projevuje změnou celkové reaktivity dítěte, zvýšenou odolností k zátěži a schopností koncentrace pozornosti. Zrání také ovlivňuje rozvoj motoriky a senzomotorické koordinace, zrakového a sluchového vnímání. Zrání a učení ovlivňuje i rozvoj poznávacích schopností, na kterých je také školní úspěšnost závislá. Rovněž dosažení určité úrovně autoregulace je podmínkou přijatelné adaptace na školu.

Školní připravenost je důležitá při zvládání nároků spojených s rolí školáka. Dítě musí dosáhnout určité socializační úrovně, umět přijatelným způsobem komunikovat a respektovat běžné normy chování. V socializačním procesu má největší význam rodina. Dítě totiž přijímá její hodnoty a normy. Motivaci dítěte ke školní práci ovlivňuje i obecný postoj ke vzdělání.

Při stanovování požadavků spojených s nástupem do školy mají některé z nich více charakter zralosti, jiné připravenosti, v řadě z nich však dochází k jejich prolínání.

2.1.1 Role školáka

Vágnerová v definici školní zralosti uvádí termín „role školáka“, kterou dále vysvětluje a popisuje takto: **Role školáka není výběrová, dítě ji získává automaticky při dosažení určitého věku.** Role je limitována jen dosažením věku a odpovídající vývojové úrovně, proto je obecně chápána jako potvrzení normality dítěte. Dítě může být přijato do školy jen pokud alespoň přibližně odpovídá očekávané úrovni. (Vágnerová, 2000, s. 134)

Dále autorka uvádí, že role školáka dává dítěti větší sociální prestiž, je určitým formálním potvrzením předpokladů k dalšímu rozvoji. Přináší zásadní změnu životního stylu, zvýšení nároků na dítě a větší důraz na jejich plnění. Tato role zásadně ovlivňuje rozvoj dětské osobnosti a prožívání celého zbývajícího dětství.

Představa o roli školáka dítěte předškolního věku je na úrovni hry. Dítě ještě nechápe, že přijde zásadní a nevratná změna životní situace, kterou nemůže vrátit zpět, když se mu nebude líbit.

Význam role školáka může mít pro dítě různý význam, velmi totiž závisí na názorech a postojích rodičů. Rodiče totiž do budoucí role svého dítěte často promítají své zkušenosti, naděje i obavy, které si sami se školou prožili. Školu dítěti pak mohou prezentovat jako povinnost, nutnost, nebo dokonce jako zátěž a zdroj ohrožení, kterému se nelze vyhnout.

Rodiče chápou školu jako místo učení a výkonu, který potvrzuje pozitivní efekt učení. Na výkon dítěte se zaměřují již v jeho předškolním věku.

Erikson definuje předškolní věk, jak uvádí Vágnerová (2000, s. 135), jako období aktivity a sebeprosažení. Dítě má snahu o prosazení a uplatnění, prožitek úspěšnosti se stává součástí osobní identity a ovlivňuje tak dětské prožívání a chování. Hodnotu vlastního výkonu

dítěte posiluje jeho ocenění okolím. Pro dítě má velký význam názor a hodnocení dospělého, který je pro něj citově významnou autoritou.

„Doba nástupu do školy nebyla stanovena náhodně. U dětí ve věku 6 - 7 let totiž dochází k vývojovým změnám, jež jsou podmíněny zráním a učením. Většina z nich je pro úspěšné zvládnutí role školáka důležitá.“ (Vágnerová, 2000, s. 136)

2.2 Vývojové změny dítěte související se vstupem do školy

2.2.1 Vývojové změny předškoláka

Z hlediska vývojové psychologie jsou pod pojem **předškolák** zařazovány děti tříleté až pětileté. V tomto období, podle autorek Allen a Marotz (2002, s. 99), jsou děti plné energie, zvědavosti a nadšení, rozvíjí se motorické schopnosti, ve všem, co děti dělají, se projevuje kreativita a fantazie. Děti předškolního věku touží po vlastní nezávislosti, ale přitom potřebují stále ujišťovat, že jim někdo dospělý pomůže, že je podpoří a utěší, pokud to bude třeba.

Pětileté dítě se umí ovládat po stránce tělesné, tak emoční. Prochází obdobím relativního klidu, dítě je v tomto věku většinou přátelské a společenské, nabývá sebevědomí. Dítěti se rozšiřuje okruh přátel za hranice domova, rodiny a mateřské školy, velký význam má přátelství a činnosti ve skupině.

Dítě ve věku pěti let si neustále cvičí dovednosti ve všech oblastech vývoje a zdokonaluje se. (Allen, Marotz, 2002, s. 116)

Některé růstové a vývojové pokroky podle stejných autorek: Dětem v tomto věku začínají vypadávat „mléčné“ zuby, jezdí na kole s přídatnými kolečky, sestaví trojrozměrné útvary podle obrázku nebo modelu, podle vzoru nakreslí různé útvary a napíše písmena, vybarvuje omalovánky, stříhá nůžkami (nepřesně), je zřejmá dominantní ruka, chápe pojmy stejný, nejmenší, méně, více, první, druhá, poslední, třídí předměty podle dvou kritérií, umí počítat do dvaceti, pozná číslovky od jedné do deseti, slovní zásoba tvoří 1500 slov a více, podle obrázků převypráví známý příběh, vytváří věty o pěti i více slovech, umí říci, kde bydlí, jak se jmenuje, jména rodičů, kdy má narozeniny, mluví zcela srozumitelně a gramaticky správně, dítě se rádo kamarádí, dělí se o hračky, rádo si hraje ve skupině, lépe se ovládá a neprožívá výrazné emoční výkyvy, chlubí se svými úspěchy.

2.2.2 Vývojové změny začínajícího školáka

Možný **obraz začínajícího školáka** popisují níže uvedené vývojové charakteristiky, které jsou uváděny v učebnicích vývojové psychologie, a tak mohou být vodítkem při hodnocení úrovně školní připravenosti.

Jak uvádí Valentová (2001, s. 223), tyto charakteristiky jsou ale příliš popisné, proto musíme brát na vědomí individuální rozdíly dětí v tomto věku i poměr zrání a učení v rozvoji jednotlivých dispozic důležitých pro školní práci.

➤ Vývoj učení

Učení je hlavní činností dítěte po vstupu do školy. Učitel by měl respektovat specifické charakteristiky učení dítěte v prvních třídách.

Učení souvisí s procesy celkové socializace dítěte pro školu, zvláště v počátečních ročnících je třeba vidět učení v kontextu sociálních souvislostí. Řízené učení v mladším školním věku má své specifické charakteristiky. (Valentová, 2001, s. 223)

➤ Tělesný vývoj

Věk dítěte při vstupu do školy

Věk dítěte má při vstupu do školy velkou roli. U nás je dokonce věk dítěte hlavním a rozhodujícím kritériem. V předškolním věku má totiž rozdíl několika měsíců podstatně větší význam než u starších dětí. (Mertin, www.rodina.cz)

Ze zákona je dáno, že **povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku**, pokud mu není povolen odklad; dítě, které dosáhne šestého roku věku v době od počátku školního roku do konce roku kalendářního, může být přijato k plnění povinné školní docházky i v tomto školním roce, je-li tělesně i duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to zákonný zástupce. (Sbírka zákonů 561/2004, § 36)

Jak uvádí Mertin (2003, s. 220), děti narozené v posledním trimestru (červen, červenec, srpen) dostávají odklad povinné školní docházky téměř automaticky. Vysoký počet odkladů mění věkovou strukturu třídy. Mezi nejmladšími a nejstaršími dětmi v první třídě pak může být věkový rozdíl až jeden rok, který může být z vývojového hlediska velmi závažný.

Jirásek (1968, s. 39) prokázal, že hodnoty růstového věku 7 roků a vyšší významně doprovázejí lepší školní prospěch v prvním pololetí první třídy. Děti vyššího vzrůstu a silnější postavy se pravděpodobně přece jen lépe vypořádají s požadavky spojenými se začleněním do školy. V souvislosti s tělesným vývojem se někdy uvádí tzv. „filipínská míra“, která považuje za školsky zralé dítě takové, které rukou dosáhne přes vzpřímenou hlavu na ucho na protilehlé straně.

Pohlaví dítěte

Šturma (2006, s. 303) uvádí, že ve škole bývají chlapci často označováni jako nezralí, jsou totiž biologicky i psychologicky křehčí a zranitelnější vůči nepříznivým vlivům.

U chlapců se také častěji setkáváme s nějakými problémy ve škole, v průměru mívají horší prospěch, více potíží se čtením, psaním a s chováním. Proto mnoho odborníků je toho názoru, že být chlapcem je v našem školství rizikový faktor. (Mertin, www.rodina.cz)

Grafický projev – jemná motorika a grafomotorika

Škola má značné požadavky na grafomotorické dovednosti, které vyžaduje zejména v písmu. Krasopis často bývá rodiči i dětmi pokládán za klíčovou dovednost počátku školní docházky. Je třeba všimnout si, jak dítě drží tužku, zda uvolněně kreslí a také posuzujeme celkovou obratnost – např. vázání tkaničky, manipulace s předměty aj. (Mertin, 2003, s. 223)

V průzkumu, popsáném v praktické části, byla věnována pozornost grafomotorickým obtížím u dětí předškolního věku, proto zde uvádím citaci Arnoldové (www.rvp.cz), která vysvětluje grafomotorické obtíže jako odchylku ve vývoji jemné motoriky. Tato porucha způsobuje bolesti ruky, často její únavu, pocení, což vede k odvádění pozornosti dítěte od písemného projevu, a tím k chybovosti v psaní. Jindy u dítěte pozorujeme křečovitě držení pera, psaní ztrácí plynulost, koordinaci, čitelnost.

Zdravotní stav

Zdravotní stav má také vliv na úspěšnost žáka. Jak uvádí Mertin (2003, s. 223), každá nemoc představuje velkou zátěž na zatížení organismu. U dětí častěji nemocných se zvyšuje pravděpodobnost, že nebudou zvládat požadavky školy.

➤ Kognitivní vývoj

Kognitivní zralost dítěte pro vstup do školy souvisí s aktuálním rozvojem jeho poznávacích procesů.

Rozvoj myšlení a řeči

Dítě školního věku přechází od konkrétního, názorného myšlení k obecnějšímu, pojmovému myšlení. V uvažování a chápání se začíná projevovat analyticko syntetická činnost. Dítě si více všímá podobností a rozdílů, chápe vztahy mezi jednotlivostmi. Začínají se objevovat i náznaky logické úvahy. (Jucovičová, Žáčková, 2000, s. 2)

S vývojem myšlení se obohacuje i řeč dítěte. Vstupem do školy se zdokonaluje a obohacuje slovní zásoba dítěte, zlepšuje se artikulace.

Valentová (2001, s. 224) uvádí, že rozvoj řeči úzce souvisí s kvalitou výuky mateřského jazyka a možností dítěte aktivně komunikovat. Nedostatky v řečovém projevu, jako je výraznější patlavost, chudá pasivní i aktivní slovní zásoba, slabší používání řeči v sociálním kontaktu a úroveň fonologického uvědomění, komplikují adaptaci na školu a mají vliv na školní úspěšnost dítěte.

Jak by měla vypadat výslovnost dítěte předškolního věku uvádí Kutálková (2002, s. 88). Rozděluje úroveň výslovnosti u dětí v tomto věku na tři skupiny. Velmi dobrá výslovnost se projevuje u dětí, které přesně vyslovují sykavky, hlásku „L“ umí samostatně, jen ji ještě nepoužívají, „R“ a „Ř“ obvykle dosud neumí, a proto je vynechávají nebo nahrazují jinými hláskami. Ostatní hlásky děti vyslovují správně. Za normální výslovnost předškolního dítěte autorka považuje takovou výslovnost, kdy sykavky znějí stejně nebo velmi podobně, hlásku „L“ dítě neumí a vynechává ji, „R“ a „Ř“ dítě vynechává nebo nahrazuje jinými hláskami, občas chybně vysloví některé hlásky, které již vyslovit umí, např. měkčení, zejména v nových nebo těžkých slovech. Výslovnost mimo normu popisuje jako vadnou výslovnost sykavek, „R“, „Ř“, „L“, kdy je tvoří na nesprávném artikulačním místě, objevují se obtíže s měkčením hlásek a se znělostí hlásek. Některé samohlásky, které dítě samostatně umí vyslovit, nepoužívá ve slovech.

Rozvoj vnímání

Vnímání má pro děti školního věku velký význam, je základem poznání a zdrojem bezprostřední zkušenosti. Vnímání v tomto věku se stává postupně diferencovanější, dítě citlivěji analyzuje celek na části, tím roste schopnost pozorování. Děti již zrakově vnímají

celek jako soubor detailů. Sluchové vnímání se rozvíjí rychleji, bez problémů by již děti měli rozlišovat fonémy. Zralost sluchového a zrakového rozlišování je potřebná pro výuku čtení a psaní.

Nezralé děti neumějí zřetelně a sluchově rozlišovat, obtížně hledají detaily na obrázku, obtížně rozpoznávají obrácené tvary, neslyší rozdíl v podobně znějících slovech apod.

Rozvoj pozornosti

Rozvoj pozornosti úzce souvisí se zralostí CNS. Pozornost je spojena s veškerými psychickými procesy, je tedy podstatnou podmínkou úspěšné školní práce. Nezralost pozornosti omezuje využití schopností a snižuje efektivitu řízeného učení. Nepozorný žák nedovede pracovat požadovanou dobu, od práce odbíhá, je snadno unavitelný a škola se pro něj stává zátěží. (Valentová, 2001, s. 225)

Rozvoj představivosti

Podle Mertina (2003, s. 223) dítě školního věku již dovede rozlišovat skutečnost, fantazii, představivost; postupně ztrácí svoji spontaneitu a nezáměrnost. Svět představ má však pro děti i nadále své kouzlo a vracejí se k němu ve hře a četbě. Rozvíjí se záměrná představivost, která je stimulována učebními činnostmi.

Rozvoj paměti

U dětí v první třídě převládá většinou mechanická paměť. Školní výuka však od počátku vyžaduje, aby si dítě zapamatovalo informace záměrně, proto je třeba od počátku školy učit žáky racionálnímu zapamatování. Obě formy paměti – spontánní i záměrná – procházejí v mladším školním věku kvalitativními změnami, paměť se zdokonaluje. (Mertin, 2003, s. 223)

➤ **Emocionální a sociální vývoj**

Dítě školního věku by mělo dosáhnout určité úrovně socializace, aby bez problémů mohlo přijmout novou roli – roli školáka. Dítě ve škole necítí takovou jistotu a bezpečí jako v rodině, zvláště nemá-li zkušenosti z mateřské školy.

Sociálně adekvátně vyspělé dítě by mělo být schopné přiměřeným způsobem komunikovat s učitelem a se spolužáky, umět diferencovat roli žáka – spolužáka i učitele jako autority. Od školáka se očekává, že bude dodržovat běžné normy chování. Pro výchovně

zanedbané dítě, které normy nezná, nebo pro dítě sociálně nezralé, které je sice zná, ale jedná impulsivně, egocentricky, je pak adaptace na školu spojena se značnou zátěží.

Citové projevy školáka se odlišují od dítěte v předškolním období tím, že ustupuje emoční labilita, impulsivita a dětský egocentrismus. Dítě začíná být schopno regulovat své chování podle norem. Děti, které jsou opožděné v sociálním vývoji, se komplikovaně vyrovnávají se školním prostředím, což se může projevit v motivaci ke školní práci i v kvalitě školního výkonu. (Valentová, 2001, s. 226 - 227)

Pracovní zralost

Ve škole má dítě pracovat na vyzvání, bez ohledu na lákavost a přitažlivost úkolu, musí pracovat poměrně samostatně a i nepřítažlivý úkol musí dokončit v daném termínu. Současně se musí snažit podat maximální výkon, což je pro nezralé děti velmi obtížné. (Mertin, 2003, s. 223)

2.3 Předpoklady pro vstup dítěte do školy

Monatová (2000, s. 79) uvádí, že školní zralost a systematická všestranná příprava dítěte není jediným aspektem, který rozhoduje o jeho chování a úspěšnosti ve třídě. Stejný význam má práce školy samotné, přístup rodiny i ostatní vlivy, které v tomto období na dítě působí.

Způsobilost vstoupit do školy můžeme chápat jako výslednici charakteristik dítěte, které jsou popsány v minulé kapitole; dále přání a očekávání rodičů, kvality domácího prostředí, kvality působení mateřské školy a charakteristik a požadavků školy.

2.3.1 Role rodiny pro vstup dítěte do školy

Nejdůležitějším faktorem z hlediska školní zralosti je kvalita rodinného zázemí, zájem o dítě, jeho postavení v rodině a všestranná péče, formování citových a sociálních vztahů. Právě na nich závisí úroveň jednotlivých poznávacích procesů a rysů osobnosti dítěte, začínajících se projevovat stále zřetelněji, ale také jeho aktivity a způsoby jednání i chování.

Šesti až sedmileté dítě je pro rodiče partnerem, s nímž je zapotřebí komunikovat o všem, co je zajímavé, poskytnout mu dostatek podnětů doma i v okolním světě. (Monatová, 2000, s. 79)

Podnětnost rodinného prostředí

Dlouhodobá stimulace dítěte v rodině je rozhodujícím faktorem jeho následující školní úspěšnost. Je žádoucí, abychom posuzovali podnětnost rodinného prostředí z hlediska požadavků vzdělávacího systému. Ukazuje se totiž, že i tzv. nepodnětné prostředí nabízí velké množství podnětů, nicméně jde o podněty v oblastech, které z hlediska požadavků školy nemají význam.

Rodinné klima

Z hlediska školní úspěšnosti má význam to, jaké místo hraje v hierarchii hodnot rodičů vzdělání. Dále značný vliv na to, jak dítě přistupuje ke vzdělání, má zájem rodičů o to, co dítě ve škole dělá, jak se učí a jejich podpora a pomoc.

Důležité je stabilní rodinné prostředí, které dává dítěti pocit jistoty a dává mu prostor pro poznávání nových věcí.

Socioekonomický status rodiny

Všeobecně přijímaný fakt je, že chudoba rodiny představuje faktor nepříznivě ovlivňující vzdělávací rozvoj dítěte. Chudoba nepůsobí sama o sobě, ale vždy v kombinaci s dalšími faktory – např. nízké vzdělání rodičů, nezaměstnanost apod.

Očekávání ohledně vzdělávacích výsledků

Každý rodič má v souvislosti se školní docházkou svého dítěte jiné nároky. Někteří rodiče výrazně preferují spokojenost dítěte, jiní zdůrazňují dobré výsledky ve škole.

Důležité jsou rodičovské ambice a představa rodičů o významu vzdělání a o rozdělení kompetencí mezi rodinu a vzdělávací instituci. (Mertin, 2003, s. 224)

2.3.2 Podíl mateřských škol na výchově a vzdělávání dítěte

Šmelová (2004, s. 104) vysvětluje úkol předškolního vzdělávání takto: „*Předškolní vzdělávání zabezpečuje uspokojování přirozených potřeb dítěte a rozvoj jeho osobnosti. Podporuje zdravý tělesný, psychický i sociální vývoj dětí a vytváří tak předpoklady pro jejich pozdější vzdělávání.*“ Dále uvádí, že předškolní vzdělávání je součástí celoživotního vzdělávání, rozvíjí klíčové kompetence nezbytné pro život jedince a vytváří předpoklady jeho dalšího kvalitativního rozvoje.

Klíčové kompetence představují soubor požadavků na vzdělávání, které zahrnují podstatné vědomosti, dovednosti a schopnosti univerzálně použitelné v běžných pracovních a životních podmínkách. (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 99)

V mateřské škole se u dítěte rozvíjí elementární základy těchto kompetencí, které jsou významné pro jeho další rozvoj. Dítě si osvojuje a rozšiřuje poznatky, získává a zdokonaluje dovednosti a schopnosti. Formovány jsou především postoje dítěte, tzn. hodnotící vztah vůči svému okolí, jiným lidem i sobě samému. (Šmelová, 2004, s. 105)

Požadavky na předškolní výchovu a vzdělávání stát stanovuje základním pedagogickým dokumentem, jež se nazývá **Rámcový program pro předškolní vzdělávání (RVP PV)**. RVP PV obsahuje pravidla a hranice předškolního vzdělávání. Představuje určitý rámec a tím nechává značný prostor mateřským školám pro tvorbu vlastních školních vzdělávacích programů. (Šmelová, 2004, s. 108)

Mateřská škola by měla orientovat činnosti na rozvoj dovedností, které dítě ve škole uplatní a bude tak připravené na požadavky školy. Rozvíjíme například tvořivost, aktivitu, uvažování a estetickou citlivost. Dále bereme ohled na dosavadní úroveň a výsledky přípravy dítěte. Před vstupem dítěte do školy je nutné položit si tyto otázky: Jak probíhalo dosavadní vzdělávání? Jaké jsou výkony dítěte z hlediska srovnání se skupinou vrstevníků? Jak rychle dítě pracuje? Nakolik dítě plní úkoly? (Mertin, 2003, s. 225)

Ze zákona 561/2004 Sb., podle § 33 předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami

2.3.3 Nároky základní školy na dítě

Jedním z rozhodujících činitelů úspěšnosti či neúspěšnosti dítěte ve škole jsou nároky školy. Moderní doba se zvyšujícími se nároky a požadavky na vzdělávání přinesla např. zkrácení přípravného období na vyučování, jež se nyní přesouvá do období mateřské školy.

Přístup učitele by měl dítě ve škole motivovat. V tomto smyslu je třeba kladně hodnotit zmírňování tlaku klasifikace na děti v prvních ročnících základních škol. (Kohoutek, www.ped.muni.cz)

Jak uvádí Vašutová (2005, s. 47), škola v současné době začíná poměrně rychle s výukou, která klade značné nároky na rozumovou připravenost, školní motivaci a především dostatečnou koncentraci. Školní start pak pro mnoho dětí představuje značnou zátěž. Nemalý počet dětí si plně neuvědomuje, proč se má vlastně učit, a tak se mohou po vstupu do školy projevit u takových dětí první známky nepřizpůsobení se školní práci.

Při rozhodování o vstupu dítěte do školy by se rodiče měli také zajímat o informace jako počet dětí v prvním ročníku, složení dětí ve třídě, dostupnost služeb speciálního pedagoga ve škole a osobnost učitelky.

2.3.4 Jiné předpoklady

Mertin (2003, s. 226) uvádí, že existují okolnosti, které nezařazujeme do výše uvedených kategorií, přesto však významným způsobem mohou ovlivnit školní úspěšnost dítěte, a tedy i rozhodování o případném odložení nástupu do školy. Sem můžeme zařadit dostupnost základní školy, posuzujeme dosavadní délku pobytu dítěte v mateřské škole, změny v rodině, stěhování rodiny atd.

2.4 Posuzování školní zralosti a připravenosti

Většina dětí, které chodí do mateřské školy, podstoupí zkoušku zralosti ještě před zápisem. Mnohých rodičů se pak dotkne, když jim pedagogové či psychologové z poradny radí, aby dítě zatím do školy neposílali a nástup do tak náročného prostředí dítěti ještě o rok odložili. Jsou ale také rodiče, kteří toto doporučení uvítají, protože jsou si dobře vědomi, že jejich dítě ještě není připravené a se školními povinnostmi by mělo jen potíže. (Matějček, 1998, s. 71)

Posuzování školní zralosti a připravenosti provádějí školská poradenská zařízení (PPP, SPC) a odborný lékař. Posuzování školní zralosti a připravenosti musí být komplexní. Na posouzení se má podílet tým odborníků – speciální pedagog, psycholog, sociální pracovník a lékař. (Švingalová, 2006, s. 48)

Podle Vyhlášky 72 ze dne 9. února 2005 pedagogicko-psychologická poradna zjišťuje pedagogicko-psychologickou připravenost žáků na povinnou školní docházku a vydává o ní odborný posudek; doporučuje zákonným zástupcům a řediteli školy zařazení žáka do příslušné školy a třídy a vhodnou formu jeho vzdělávání; spolupracuje při přijímání žáků do škol atd.

Pro navržení odkladu povinné školní docházky je pak podle zákona 561/2004 Sb. nutné k žádosti doložit doporučení školského poradenského zařízení a odborného lékaře, podrobněji v kapitole Opatření pro školsky nezralé děti – Odklad povinné školní docházky.

Jak je uvedeno v příloze č. 1 vyhlášky č. 72/2005 Sb., mezi standardní činnosti pedagogicko-psychologické poradny patří právě **zjišťování předpokladů pro školní docházku, skupinová a individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika školní zralosti.**

Otázka nástupu do školy je důležitá jak pro rodiče, kteří si přejí, aby jejich dítě bylo ve škole úspěšné, tak pro dítě samotné. Současné nároky na dítě při nástupu do školy jsou vysoké, a to nejen v otázce rozumových předpokladů, ale vyžadují i dostatečnou práceschopnost, soustředěnost, dítě musí plnit požadavky učitele, pracovat podle jeho pokynů, respektovat jeho autoritu a sžít se s ostatními dětmi ve třídě. (Pešová, Šamalík, 2006, s. 83)

2.4.1 Hlediska posuzování školní zralosti

a) Biologické hledisko

Biologické hledisko zahrnuje somatický a zdravotní stav dítěte, který zpravidla posuzuje pediatr nebo jiný odborný lékař. Za biologické hledisko můžeme považovat i fyzický věk dítěte. (Švingalová, 2006, s. 48)

Dítě by mělo odpovídat růstem i fyzickými dispozicemi nárokům na věk šesti let. Velmi malé, slabé a drobné děti bývají ohroženy nejen zvýšenou únavností, ale také pocity méněcennosti v kolektivu vyspělejších dětí. Také chronická častá onemocnění oslabují organismus dítěte a mohou ovlivnit jeho školní úspěšnost. Odložení školní docházky může být řešením i u dětí trpících různými smyslovými vadami. (Jucovičová, Žáčková, 2000, s. 2)

Posuzování zdravotního stavu dítěte se provádí hlavně u dětí se zdravotním postižením, jež jsou z hlediska školní zralosti více ohrožené.

b) Kognitivní hledisko

Úroveň kognitivního vývoje posuzuje psycholog - zaměřuje se především na vyšetření inteligence, dalších poznávacích procesů a řeči. Spolupracuje dále se speciálním pedagogem, který může zjišťovat laterální standardizovaným Testem laterality.

V rámci kognitivního vývoje zjišťujeme také obecnou informovanost dítěte, např. znalost barev, geometrických tvarů, představa číselné řady. K zjišťování úrovně kognitivních oblastí se využívají různé metody – testy.

c) Emoční hledisko

Emoční zralost, zejména sebekontrola citů a impulsů, jsou předpokladem kázně. Autoregulace dítěte by tak měla být ve školním věku vyspělejší, dítě by mělo být schopno oddálit uspokojení momentálních potřeb a přání, nebo se jich dokonce vzdát. S tímto také souvisí schopnost rozdělit čas na hru a učení. Dítě školního věku má být schopno i separace od rodiny na určitou dobu.

d) Morální hledisko

Dítě školního věku už chápe základní normy a hodnoty, umí rozlišit, co je žádoucí, dobré a co se od něho očekává. Svědomí pracuje jako vnitřní sociální regulátor. Morálka dítěte je rigidní – má jednoznačná pravidla pro všechny bez ohledu na okolnosti.

e) Motivační hledisko

Zahrnuje zjišťování úkolové a volní zralosti, tzn. zralost pro plnění úkolů, cílevědomost, přiměřená vytrvalost, schopnost začít a dokončit adekvátně náročnou činnost.

f) Sociální hledisko

Jde o schopnost přijmout roli školáka a vše co s ní souvisí a co se od ní očekává. Dále toto hledisko zahrnuje i přiměřenou samostatnost, schopnost pracovat ve skupině, podřídit se a přijmout autoritu. (Švingalová, 2006, s. 49 - 50)

2.5 Metody vyšetření školní zralosti

Jak uvádí Krejčířová (2006, s. 310), při vyšetření školní zralosti nejde jen o posouzení speciálních schopností a dovedností dítěte, ale o zhodnocení jeho celkového mentálního a osobnostního vývoje. Součástí vyšetření je tedy i posouzení mentálního vývoje některou ze standardních metod (např. Wechslerovým testem). Běžnou součástí vyšetření většinou na začátku bývá kresba (postavy, rodiny, na volné téma). V rozhovoru s dítětem si všímáme slovní zásoby a vyspělosti slovního projevu i z hlediska skladebného a gramatického, tak také výslovnosti a jejích případných poruch.

Ze zaměřených testů školní zralosti je nejrozšířenější Jiráskova (1970, 1972) verze klasického Kernova testu: **Orientační test školní zralosti**. Jde o test grafický, má tři úlohy: kresba mužské postavy, napodobení psacího písma a nakreslení struktury bodů podle předlohy. Výkon dítěte se hodnotí na škále 1 až 5, podobně jako u školních známek; průměrná hodnota 3 znamená průměrnou školní zralost v grafické oblasti.

Vhodným verbálním doplňkem grafického testu je **Jiráskův test Duševního obzoru a informovanosti** (1972). Zaměřuje se na složky verbální inteligence. Případný nepoměr mezi oběma Jiráskovými testy slouží k diferenciálně diagnostické úvaze o případné vývojové nerovnoměrnosti, resp. nezralosti, podmíněné na jedné straně oslabením v percepčně-motorické oblasti, na druhé straně případnou menší podnětností rodinného prostředí.

Osvědčeným nástrojem na hodnocení verbální a sociální připravenosti předškolního dítěte je **Zkouška znalostí předškolních dětí** Z. Matějčka a M. Vágnerové (1976), která zahrnuje 10 oblastí dětského života. Zjišťují se tím znalosti dítěte o rodině, o pracovních činnostech, orientaci v čase, znalost pohádek apod.

K diagnostice vyspělosti zrakového vnímání souží **Reverzní test Edfeldtův** (1968), který je zaměřen na schopnosti percepčního rozlišování tvarově podobných či lehce odlišných prvků, což tvoří důležitou součást připravenosti pro výuku psaní a čtení. **Inverzní test** Z. Žlaba pro změnu zachycuje schopnost dítěte rozlišovat zrakem sledy tvarů imitujících písmena.

Pro oblast sluchového vnímání jsou testy z dílny Z. Matějčka, popř. Z. Žlaba – **testy sluchového rozlišování**, v němž zkoumáme schopnost dítěte rozlišit sluchem podobně znějící hlásky nebo slabiky. Dále **testy sluchové analýzy a syntézy**.

Pro vyšetřování slovní zásoby se využívá **Kondášova Obrázkovo-slovníková skúška**, kdy dítě má pojmenovat obrázky konkrétních předmětů a činností.

Při vstupu dítěte do školy je důležité orientovat se v laterální preferenci dítěte. Zkoumání laterality se u nás věnoval profesor M. Sovák, na něj navázali Z. Žlab a Z. Matějček. Výsledkem jejich práce je praktický a dobře ověřený **Test laterality** (1972). Skládá se ze sérií úloh, kterými se snažíme odhalit genotypickou podobu laterální preference v oblasti motorické a percepční, míru vyhraněnosti a její souhlasnost nebo překříženost.

Nově se uvádějí soubory metod zaměřené preventivně, jako např. **Test rizika poruch čtení a psaní** pro rané školáky autorek D. Švancarové a A. Kucharské, který se používá před nástupem do školy pro šestileté děti. Baterie zahrnuje zkoušku sluchového a zrakového vnímání, rozlišování a paměti, vizumotorické koordinace, dále zkoumá artikulační dovednost dítěte a přenos dat mezi smyslovými modalitami. (Šturma, Krejčířová, 2006, s. 311 – 312)

2.6 Vstup do školy

S nástupem do základní školy souvisejí změny v celkovém vývoji dítěte, a to především v oblasti socializace. Jak uvádí Vágnerová (2000, s. 148), škola je první významnou institucí, do níž se dítě dostává. Škola je důležitým místem socializace, dítě zde získává nové a mnohdy rozdílné zkušenosti, než jaké doposud získalo v rodině. Škola rozvíjí schopnosti a dovednosti dítěte, činí tak ve směru požadovaném majoritní společností. Významným způsobem předurčuje budoucí sociální pozici žáka, úspěšnost ve škole je totiž základem volby profese.

Škola ovlivňuje dětské sebehodnocení, školní selhání pak může být rozhodující pro další směřování jedince. Vstup do školy lze také chápat jako fázi procesu odpoutání ze závislosti na rodině, kdy její vliv postupně nahrazují jiné sociální skupiny.

Vágnerová (2000, s. 163) dále uvádí, že role žáka přináší dítěti jak vyšší sociální prestiž, tak ale i různé zátěžové situace. Dítě do školy musí chodit a tráví v ní velkou část

svého života. Škola je pro dítě většinou cizím prostředím. Dítě zde nemá takový pocit bezpečí a jistoty, jaký má doma.

„Nástup do školy je spojen s nutností osamostatnění, přijetí zodpovědnosti za vlastní jednání a jeho následky.“ Ve škole se dítě musí vzdát egocentrismu, musí přijmout skutečnost, že je jedním z mnoha dětí. Dítě se má přizpůsobit autoritě učitele, který pro něj na počátku školní docházky bývá cizím člověkem a nemá pro něj takový osobní význam jako rodiče.

2.6.1 Učitel

Na počátku školní docházky má učitel pro dítě větší subjektivní význam než kdykoli později. Pokud má učitel ve své obtížné roli uspět, musí vyhovět potřebám dětí a prezentovat se třídě jako citově akceptující zdroj jistoty. Navázání kontaktu učitele s dítětem je pro adaptaci na školu nezbytné, pomůže dítěti zvládnout novou roli. Pokud ji získá, bude s velkou pravděpodobností i lépe pracovat.

Plnění školních norem, jež kladou důraz na potlačení individuálních potřeb dítěte, závisí také na osobním vztahu k učiteli. Děti v první třídě často přijímají veškerá sdělení učitele bezvýhradně a nekriticky, mají pro ně větší význam než názory spolužáků. Identifikace s učitelem má svůj vývojový smysl, umožní dítěti snáze překonat počáteční nejistotu a adaptovat se na školní systém. (Vágnerová, 2000, s. 164)

2.7 Školní nezralost

O dětech, které po dovršení šesti let věku nedosahují školní zralosti, můžeme říci, že jsou dočasně nezpůsobilé, nezralé, nepřípravené pro školní docházku. Tyto děti např. nedostatečně rozlišují tvary, vážně u nich koordinace oka a ruky, kreslí nejistě, roztřeseně, bývají bez přiměřených pracovních návyků, nepozorné, nesamostatné (např. při oblékání, obouvání, jídle, osobní hygieně), při duševní práci bývají zbrklé nebo příliš pomalé, mívají smyslové vady, vážnější poruchy řeči, bývají celkově opožděné po stránce svého rozumového vývoje, zejména ve školsky významnější verbální formě intelektu, ve zkouškové situaci mívají zvýšenou psychickou tenzi (vnitřní napětí), bývají bázlivé, rychle unavitelné, neklidné, chovají se bez zábran, někdy mají příliš uvolněné chování, tykají dospělým, mívají tzv. infantilní regresivní chování (pláčou při vyšetřování, nechťejí odejít bez rodičů, brání se, chtějí za maminkou), bývají neklidné. (Kohoutek, www.ped.muni.cz)

2.7.1 Příčiny

Příčiny školní nezralosti jsou v zásadě:

- a) **Fyzické** – spočívají v nedostatečném růstu dítěte, jeho špatném zdravotním stavu a zvýšené nemocnosti. Pokud dítě nastoupí do školy, cítí se nadměrně unavené a sekundárně se zatěžuje jeho imunitní systém a dále se zvyšuje nemocnost. Časté absence ve výuce mohou deformovat vztah žáka k učení i ke škole. Fyzická nezralost se pak může promítat do celého dalšího psychického vývoje dítěte.
- b) **Psychické** – spočívají v rozumovém nebo citovém vývoji. Příčinou je pomalejší zrání nervového systému, který podmiňuje nezralost některých funkcí, např. percepce, vyjadřovacích schopností atd. Nezralost také ovlivňuje schopnost koncentrace pozornosti u začínajících školáků. Děti citově nezralé mohou prožívat obavy nebo úzkost bez ohledu na to, jak se jim daří učení.
- c) **Sociální** – spočívá v nedostatku sociálních zkušeností u dětí, které většinou nenavštěvovaly předškolní zařízení nebo které jsou vzhledem ke svým povahovým vlastnostem nebo předchozímu vývoji nadměrně fixované na svou rodinu. Tyto děti pak špatně snášejí soutěživé školní období, hodnocení výsledků, navazování vztahů se spolužáky atd. (PPP Mohelnice, home.tiscali.cz)

Obtíže nezralého dítěte se projevují ve výuce i v jeho chování. Ve školní práci jsou vázány na nezralost těch schopností, které jsou pro určitý vyučovací předmět nezbytné.

V oblasti chování se citová a sociální nezralost projeví ve chvíli, kdy je dítě soustavně zatěžováno školními povinnostmi. Dítě nedokáže pracovat po celou stanovenou dobu, hraje si, nevydrží v klidu a ruší ostatní spolužáky. Následkem své nezralosti jedná impulsivně a nedovede plně respektovat autoritu učitele. Bývá často posuzováno spíše jako neukázněné a nepozorné než nezralé. (Vágnerová, 1988, s. 65)

2.7.2 Projevy nezralosti a důsledky začlenění nezralého dítěte do školy

Za nezralé označujeme děti, které trpí dílčím oslabením ve vývoji některých psychických funkcí a schopností, přičemž jejich celková rozumová úroveň odpovídá širší normě.

Do skupiny nezralých dětí zahrnujeme ty, které jsou příliš neklidné či nápadně zbrzděné a utlumené, překotné, impulsivní, či zase velmi zdlouhavé a těžkopádné, děti neobratné, nesoustředěné, odbíhající od úkolu ke hře, kterou by si nejraději určovaly samy, infantilní, závislé, nesamostatné, přecitlivělé, příliš bázlivé či dokonce plačtivé, ale stejně tak

i prudké, výbušné, nepodřidivé, vzdorovité, špatně navazující kontakt s učitelem nebo s ostatními dětmi, příliš stažené do sebe, nekomunikující, se sklonem k negativismu v chování či mutismu atd. Všechny tyto děti potřebují zaměřenou pozornost, jež by objasnila příčiny problému, porozumění a pomoc. (Šturma, 2006, s. 306)

Z hlediska vývojové psychologie můžeme říci, že zaškolení nezralého dítěte může způsobit výukové potíže, jejichž příčinou jsou vývojově podmíněné změny. K výkyvům nebo dočasnému nezvládnutí výukových požadavků může dojít v rámci vývojových změn, v období, kdy dochází k rozvoji různých schopností či celkovému rozvoji dětské osobnosti. Vývojově podmíněné nedostatky nebo výkyvy se objevují právě především na počátku školní docházky.

V období 6 - 7 let dochází k vývojovému posunu v oblasti mnoha kompetencí a psychických vlastností, a tak existuje dost vysoké riziko, že k žádoucí vývojové proměně nedojde u všech dětí ve stejné době ve všech oblastech. Školní selhání v 1. třídě může být podmíněno nezralostí a nepřípraveností v různých oblastech.

Nezralé dítě nevydrží pracovat dostatečně dlouho a dostatečně intenzivně. Brzy se unaví a nedovede se na práci přiměřeně soustředit. Nezralost nervového systému pak funguje jako blokáda přijatelného uplatnění jeho schopností, takže se nemůže naučit všemu potřebnému. Následkem toho je takové dítě hodnoceno hůře, než bychom mohli očekávat. S tím souvisí i problém adaptace na školní režim, který je pro nezralé dítě příliš velkou zátěží a nadměrně je vyčerpává.

Opožděné zrání a nedostatek specifické zkušenosti se může projevit v oblasti percepce. Nezralé děti nedovedou dostatečně přesně diferencovat komplexní zrakové a sluchové podněty, nedovedou vnímat celek jako soubor částí. Percepční nedostatky pak vedou k problémům při výuce čtení a psaní.

Díky tomu, že nezralé dítě nemá dostatečné verbální předpoklady, nebude schopné porozumět sdělení učitele a nedovede se adekvátně vyjádřit a formulovat odpověď na otázku. Verbální výklad je důležitým prostředkem výuky, umožňuje vysvětlit novou látku, definovat jednotlivé pojmy apod. Ve škole nemůže uspět ani dítě, které nezvládlo jazyk a řeč na dostatečné úrovni.

Nezralé dítě není motivováno k učení, ještě se nechce učit, role školáka pro ně představuje tak velkou zátěž, že nemůže mít potřebnou motivační sílu. Dítě se neučí, protože ho tato činnost neláká a její nadřazený význam ve formě povinnosti nechápe. Jde především o děti emočně nezralé, s nižší frustrační tolerancí, často nadměrně závislé na matce nebo

celkově na domácím prostředí. Pro nezralé děti jsou také důležitější infantilní motivy a aktuální potřeby, jejichž uspokojení nejsou schopné odložit. Nedovedou ovládat okamžité impulzy. Ve škole neustále ruší, protože dělají, co je právě napadne. Nesledují vyučování, a tak bývá i jejich výsledek mnohem horší, než by bylo možné vzhledem k jejich inteligenci očekávat. Někdy však nejde jen o nezralost, ale i o důsledek nedostatečné výchovy. S tím souvisí i nízká úroveň rozvoje pracovních návyků a sebeobsluhy.

S nepochopením povinností spojených s rolí školáka souvisí také obtíže v pochopení role učitele, který je autoritou, a pozice spolužáků, kteří jsou na stejné úrovni. Jde o projev opoždění socializačního vývoje, pro nějž je typická také neschopnost dítěte vzdát se výjimečného postavení, které má v rodině. Dítě se ve třídě chová tak, jako by i zde mělo výlučnou pozici, a vyžaduje stálou pozornost učitele. Infantilní děti jsou natolik závislé na dospělém, že pracují jen tehdy, když se jim učitel individuálně věnuje. Nechápou, proč by měly být hodnoceny podle svého výkonu. Role školáka představuje velký tlak na odpoutání dítěte z vazby na rodiče a přijetí odpovědnosti za své jednání, což je pro nezralé dítě nadměrný požadavek, který funguje spíše jako stres.

Drobné nedostatky přechodného charakteru nemusí vést k zásadnějším potížím, větším problémem se stávají teprve tehdy, pokud dochází ke kumulaci rizikových faktorů nebo pokud nemají jen přechodný, vývojově podmíněný charakter. K jejich zvládnutí většinou stačí citlivý přístup učitelky a ponechání určitého času na adaptaci. (Vágnerová, 2005, s. 121 - 123)

Většina špatně prospívajících prvňáčků i mnoho špatně prospívajících starších dětí jsou právě ty děti, které nastoupily do školy nedostatečně zralé a připravené. Nezralost pro školní docházku není však příznakem trvalé nedostačivosti dítěte. Tak, jako je odlišná doba statistického průběhu, kdy dítě začíná sedět, chodit a mluvit, tak ani školní zralosti nedosahují děti v přesně stejném věku. Závisí to na individuální úrovni a souhře činitelů utvářejících osobnost (dědičnost, prostředí, výchova, výživa, prodělaná onemocnění, úrazy a operace). (Kohoutek, www.ped.muni.cz)

2.8 Opatření pro školsky nezralé děti

Pomoc je třeba hledat v prevenci. Odklad povinné školní docházky o 1 rok bývá vhodným řešením i v případech, které vzbuzují podezření na eventuální potíže ve školní práci. Jestliže do první třídy nastoupí nezralé dítě, je třeba mu věnovat individuální pozornost, především v případech dětí postižených nějakým defektem nebo somatickou chorobou. U závažnějších opoždění je vhodné doporučit opakování 1. třídy. (Vágnerová, 1988, s. 66)

2.8.1 Zaměřené rozvíjení a náprava

V řadě pedagogicko-psychologických poraden a na dalších pracovištích jsou vypracovány a nabízeny komplexní programy zaměřené na rozvoj funkcí a schopností pro školu. Děti docházejí s rodiči pravidelně do poradny k nápravným a rozvíjecím cvičením, které jsou prováděny formou hry individuálně nebo v malé skupině. Rodiče pak ve spolupráci s odborným pracovníkem pokračují v nácviku doma. Procvičuje se zejména třídění a seskupování předmětů podle množství, tvaru, barvy, velikosti, účelu, skládání a rozkládání celků, logické myšlení, paměť, pozornost, smyslová orientace a rozlišování, orientace v prostoru, výslovnost, slovní zásoba a vyjadřovací schopnosti, jemná motorická koordinace a vizumotorická koordinace atd. Pro cílenou přípravu vychází řada pomůcek a materiálů, jako např. „Šimonovy pracovní listy“ nebo „Hrajeme si s Filipem“. Cílená předškolní výchova je také součástí výchovného programu mateřských škol. (Šturma, Krejčířová, 2006, s. 307 - 308)

Pedagogicko-psychologické poradny realizují mnoho stimulačních programů pro skupiny dětí předškolního věku. Můžeme jmenovat např. stimulační program HYPO, KUPREV, KUMOT, kurz grafomotoriky, Metoda dobrého startu. Některé pedagogicko-psychologické poradny, jak je uvedeno na internetových stránkách několika poraden (PPP pro Prahu 4, PPP Frýdek-Místek, Pražská PPP), vytvářejí stimulační programy pro děti předškolního věku, které nazývají jako „Stimulační program pro předškoláky“ nebo se můžeme setkat s názvy „Kouzelná pastelka“, „Nebojte se psaní“, „Škola před školou I a II“. Některé stimulační programy jsou popsány v následujících odstavcích.

HYPO je program vytvořený pracovníky Obvodní pedagogicko-psychologické poradny v Praze 5 pod vedením PhDr. Zdeňky Michalové, Ph. D. HYPO je zkratkou slov hyperaktivita a pozornost - jde tedy o program vhodný zejména pro děti s nadměrnou pohybovou aktivitou a s poruchami pozornosti, osvědčuje se u dětí nezralých s odkladem školní docházky. Věkově se nejlépe hodí pro děti od pěti do šesti a půl roku, účinný je až do

osmi let. Je určen především pro individuální práci, jeho těžiště spočívá v každodenním řešení zadaných úkolů dítětem pod vedením rodiče nebo pedagoga. Program HYPO je zaměřen na rozvoj různých dovedností v oblastech, mezi které patří např.: krátkodobá paměť, zrakově-pohybová koordinace, zrakové a sluchové vnímání, sluchová pozornost, logické myšlení, řeč, početní představy, zrakově-prostorová představivost a orientace, aj. Daná schopnost je v jednotlivých lekcích rozvíjena pokaždé jiným typem úkolu. Úkoly zaměřené na jednotlivé oblasti se opakují každý den, ale stoupá jejich obtížnost.

S vlastními materiály programu se pracuje deset týdnů, další dva týdny procvičuje dítě úkoly, které ještě nezvládlo. Pro pracovní listy si rodiče jednou týdně nebo jednou za 14 dní docházejí do poradny. Zároveň je jim poskytnuta instruktáž, jak s dítětem na úkolech pracovat. (www.pppfm.unas.cz)

KUPREV je primárně preventivní program pro děti od 4 do 8 let. Náplní programu je upevňování režimu dětí, rytmu, zlepšuje pozornost, rozvíjí se pracovní návyky, jemná motorika, sluchové a zrakové vnímání. Cílem programu je usnadnit dětem vymezení vlastní osobnosti i vstup do společenského života. Je vhodný především pro děti, jejichž chování by v budoucnu mohlo být označováno jako poruchové. Program rozvíjí orientaci, která je vždy nutným předpokladem k zvládnutí jakékoliv situace. (www.pppuo.cz)

Kurz grafomotoriky je zaměřen na nápravu grafomotorických obtíží u dětí předškolního a mladšího školního věku. Jedná se o tréninkový program, je určen pro děti s vadným úchopem pera a děti, které nemají dostatečně uvolněnou ruku. Doprovodné cviky mají charakter rehabilitačních motorických cvičení a vycházejí ze základních poznatků fyziologického vývoje psychomotorických dovedností. (ppp4.wz.cz)

Metoda dobrého startu je určena dětem, u nichž se projevují grafomotorické obtíže (dítě nerado kreslí, úchop psacího náčiní je křečovitý apod.). V práci se postupuje podle pracovního sešitu PhDr. J. Swierkoszové, obsah každé hodiny je dán písni, kterou se dítě učí zazpívat a graficky znázornit. Současně s rozvojem grafomotorických dovedností se posiluje motorika ruky i mluvidel, děti se učí vnímat rytmus a znázornit jej. (www.pppfm.unas.cz)

2.8.2 Odklad povinné školní docházky

Legislativně se odklady školní docházky řídí zákonem č. 561/2004 Sb.: **Není-li dítě po dovršení šestého roku věku tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení a odborného lékaře. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku.**

Dále je v zákoně uvedeno: Pokud se u žáka v prvním roce plnění školní docházky projeví nedostatečná tělesná nebo duševní vyspělost k plnění povinné školní docházky, může ředitel školy se souhlasem zákonného zástupce žákovi dodatečně v průběhu prvního pololetí školního roku odložit začátek plnění povinné školní docházky na následující školní rok.

Ředitel má spolu s odkladem povinné školní docházky nabídnout a doporučit zákonnému zástupci dítěte vzdělávání dítěte v přípravné třídě základní školy nebo v posledním ročníku mateřské školy, pokud lze předpokládat, že toto vzdělávání vyrovná vývoj dítěte.

Odklad školní docházky se stal běžným způsobem, jak snížit riziko selhání dítěte v první třídě. Tímto způsobem dítě dostává šanci dosáhnout přijatelné úrovně zralosti a připravenosti, která je předpokladem školní úspěšnosti. Učitelky v mateřských školách často dovedou na základě své zkušenosti odhadnout, které dítě nemá dostatečné předpoklady pro zvládnutí nároků základní školy. Tyto děti nemají potřebné schopnosti nebo je nedovedou dobře využívat. (Vágnerová, 2000, s. 85)

Nedosáhne-li dítě požadovaného stupně zralosti a připravenosti pro školu, může to pro rodiče znamenat ohrožení jejich představ o dítěti, rodiče mohou tuto skutečnost chápat jako vlastní selhání v rodičovské roli. Pro jiné rodiče může být taková informace signálem závažnosti vývojového opoždění a impulzem k úsilí o změnu stavu. Označení dítěte jako neschopného nástupu do školy často u rodičů vyvolává obranné reakce, např. popření nebo odmítnutí tohoto názoru, smlouvání aj. Zařazení dítěte do školy funguje jako potvrzení jeho normality. (Vágnerová, 1997, s. 5)

2.8.3 Přípravné třídy základní školy

Zřizování přípravných tříd základní školy si v posledních letech vyžádala praxe. Dříve poskytovaly tyto třídy vzdělávání pouze na základě experimentu, neboť jejich činnost nebyla obsažena v tehdejších školních předpisech. Nyní je zřizování přípravných tříd zaneseno ve školském zákoně 561/2004 Sb., § 47. Přípravné třídy mohou být zřizovány zejména tam, kde před nástupem do základní školy existuje potřeba vyrovnat rozdíly ve výchově dětí dané rozdílným sociokulturním prostředím a z různých příčin nelze využít nabídky, které poskytuje předškolní vzdělávání.

Cílem vzdělávání v přípravných třídách není výuka obdobná vzdělávání v základní škole nebo případné učení v předstihu, podstatou činnosti v přípravných třídách je především naučit děti českému jazyku a vzájemné komunikaci, základům sebeobsluhy apod. (Valenta, 2005, s. 71)

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Cíl praktické části

Cílem praktické části je zjistit školní zralost a připravenost předškolních dětí v mateřských školách, a to v Mateřské škole v Čížkovicích a vybraných mateřských školách v Lovosicích. Dále zjistit rozdíly ve školní zralosti u chlapců a dívek, vliv vadné výslovnosti, data narození a úroveň grafomotoriky na zralost a připravenost dětí do školy.

3.1.1 Stanovení předpokladů

Vzhledem k vytčenému cíli a také vzhledem ke zkušenostem z praxe byly stanoveny následující předpoklady:

1. Lze předpokládat, že mezi celkově nezralými dětmi bude více chlapců než děvčat.
2. Lze předpokládat, že u dětí s vadnou výslovností se často projeví celkově větší nezralost.
3. Lze předpokládat, že děti narozené v posledním trimestru (červen, červenec, srpen) budou méně vyzrálí pro vstup do školy.
4. Lze předpokládat, že u dětí nezralých pro zahájení školní docházky se často objevují grafomotorické obtíže.

3.2 Použité metody

K ověření stanovených předpokladů jsem použila metodu **dotazníku a testu**, pomocí nichž jsem mohla získat větší množství informací od velkého počtu osob v relativně krátkém čase, a také **pozorování**.

Dotazník je obecně výzkumným a diagnostickým prostředkem ke shromažďování informací prostřednictvím dotazování osob. Podstatou je soubor otázek předkládaný v písemné formě. Využívání dotazníků v praxi je velmi široké. (Průcha a kol., 2003, s. 49)

V bakalářské práci jsem využila formu dotazování pro získání informací o dítěti od učitelky v MŠ. Dotazník je nestandardizovaný, cílem je zjistit o dítěti schopnosti v oblasti sebeobsluhy, motoriky, řeči, myšlení, pozornosti, citů a chování. Byly pokládány uzavřené otázky.

V úvodu dotazníku učitelky uvedly, zda se jedná o chlapce nebo dívku a měsíc a rok jejich narození. Dále je dotazník rozdělen na několik částí, podle toho, jaké oblasti se otázky týkají – sebeobsluha, motorika, řeč, myšlení, pozornost a city a oblast chování. Dotazník je přílohou č. 1.

Učitelkám jsou kladeny otázky týkající se schopností, znalostí a chování dítěte ve výše uvedených oblastech, na které odpovídají ano, ne, někdy, resp. zaškrtnou odpověď ano, ne či někdy.

Vzhledem k tomu, že dotazníky byly předloženy učitelkám v mateřských školách pro každé konkrétní vyšetřené dítě, byla návratnost dotazníků stoprocentní.

Hodnocení dotazníku:

2 body - odpovědi, které znamenaly dobré schopnosti a dovednosti dítěte;

1 bod - za odpovědi „někdy“;

0 bodů – za odpovědi znamenající, že dítě má v určité dotazované oblasti problémy.

Maximální počet bodů: 64

Pro větší objektivitu dotazníku jsem dále využila další metodu, kterou je **test**.

Test je jedna z mnoha metod pedagogické i psychologické diagnostiky. Spočívá v zadávání úloh. Provádí se za standardních podmínek (stejně úlohy, stejné pokyny). Výsledky se vyhodnocují podle předepsaných pravidel. (Průcha a kol., 2003, s. 250)

Pro zjišťování školní zralosti byla vytvořena vlastní metoda šetření pro děti předškolního věku. Obsahuje 9 úkolů, které dítě vypracovává samostatně podle instrukcí, u úkolu číslo 5 byl využit pracovní list z „Šimonových pracovních listů“, u úkolů číslo 6 a 8 byly použity pracovní listy ze souboru „Shody a rozdíly“. V úkolech byly hodnoceny tyto schopnosti a dovednosti:

Úkol č. 1 – nápodoba geometrických tvarů podle předlohy.

Úkol č. 2 – koordinace ruky a oka, grafomotorika.

Úkol č. 3 a 4 – sluchové vnímání, fonemický sluch.

Úkol č. 5 – znalost pojmů nad, pod, vpravo, vlevo; znalost barev.

Úkol č. 6 a 8 – zrakové vnímání, schopnost rozlišovat detaily.

Úkol č. 7 a 9 – grafomotorika.

Volba náročnosti úkolů vycházela z informací o tom, co má dítě před vstupem do školy znát a umět, opírala se o literaturu, především o informace z knihy nazvané „Přehled vývoje dítěte: od prenatalního období do 8 let“, autorem K. Elieen Allen a Lyn R. Marotz.

Pracovní listy obsahující úkoly pro děti předškolního věku jsou přílohou č. 2, přílohou č. 3 jsou ukázky dětmi vypracovaných úkolů.

Hodnocení:

Každý úkol byl hodnocen body 0 – 2. Maximální počet bodů: 18.

2 body – splněno bez chyby;

1 bod – splněno s chybou;

0 bodů – nesplněno, splněno špatně.

Pozorování, jako diagnostická metoda, je sledování smyslově vnímatelných jevů, zejména chování osob. Využívá se také termín extrospekce, který znamená pozorování druhých osob. Naopak introspekce je pozorování sebe sama. (Průcha a kol., 2003, s. 174)

Pozorování bylo prováděno v době, kdy děti vypracovávaly úkoly testu. Obsahem pozorování je registrace chování dítěte, jeho řeči, úchopu tužky a grafomotoriky, zájem o úkoly – motivace. Cílem bylo zjistit konkrétní obtíže v řeči, grafomotorice a chování dítěte.

Při pozorování byly prováděny písemné záznamy, pozorování bylo tedy přímé. Z hlediska soustavnosti bylo pozorování krátkodobé.

Záznam a hodnocení pozorování: Pro písemný záznam byly vytvořeny nestandardní protokoly (viz příloha č. 4). Pro každé dítě byl vytvořen jeden protokol, kde bylo uvedeno pohlaví, měsíc a rok narození. Protokoly obsahují pozorované oblasti, ke kterým byly psány poznámky – obsahová stránka řeči (slovní zásoba), gramatická stránka řeči a výslovnost (výskyt agramatismů, vadné výslovnosti), grafomotorika (úchop tužky, tlak na tužku), chování (nesoustředěnost, neklid, roztěkanost), zájem a motivace (dokončování úkolů, samostatnost).

Poznámky poté byly ohodnoceny body 0 – 2 (2 body – bez obtíží, 1 – s menšími obtížemi, 0 – velké problémy), sledováno bylo celkem 5 oblastí, bylo tedy možné získat maximálně 10 bodů.

3.3 Popis zkoumaného vzorku

Test byl aplikován na děti předškolního věku, které navštěvují mateřskou školu. Pro průzkum jsem si vybrala dvě mateřské školy v Lovosicích a Mateřskou školu v Čížkovicích.

V mateřských školách v Lovosicích mají děti předškolního věku rozděleny do dvou tříd. V těchto dvou třídách je v jedné z MŠ celkem 43 dětí, ve druhé MŠ celkem 40 dětí.

V MŠ v Čížkovicích je jedna třída předškolních dětí, je však plně obsazena 23 dětmi.

Před vyšetřováním školní zralosti dětí předškolního věku jsem nejdříve žádala ředitelky MŠ o souhlas s provedením průzkumu v dané mateřské škole. Poté jsem požádala rodiče předškolních dětí o souhlas s aplikací testu na jejich dítě. Nesetkala jsem se s žádným problémem, ředitelky MŠ byly vstřícné a také většina rodičů s vyšetřením souhlasila.

Zkoumaný vzorek – 60 dětí ve věku 5 až 7 let, z toho 32 chlapců a 28 dívek.

Tabulka 1 – Charakteristika zkoumané skupiny

Počet dětí	60
Z toho dívek	28
Z toho chlapců	32
Z toho dětí s věkem 6 let (v září 2008)	52
Z toho dětí s věkem 7 let (v září 2008)	8

3.4 Průběh průzkumu

Průzkum probíhal deset dnů v období od 7. ledna do 29. února 2008, v dopoledních hodinách v mateřských školách. S ředitelkami mateřských škol byly předem domluveny podmínky, jak bude průzkum probíhat a poté s písemným souhlasem rodičů začal vlastní průzkum. Rodiče byly seznámeni s účelem průzkumu a obsahem vyšetření školní zralosti.

Postupně byly vyšetřeny všechny děti, vypracovávaly připravené úkoly pro zjišťování školní zralosti, všem byly poskytnuty stejné instrukce. Učitelky v mateřské škole vyplňovaly dotazník pro každé vyšetřované dítě, kde zaznamenávaly úroveň schopností, dovedností a projevy chování dítěte. Součástí šetření byla metoda pozorování. Pozorování se uskutečňovalo v době, kdy děti samostatně vypracovávaly úkoly.

3.5 Výsledky a jejich interpretace

Z metod použitých ke zjištění školní zralosti bylo možné celkem získat 92 bodů. Jako hranice bezproblémové školní zralosti byl určen počet bodů 77 a více. Na základě toho byla vytvořena bodová škála (viz tabulka 2) pro vyhodnocení výsledků školní zralosti, která rozděluje děti do tří skupin:

- děti zralé pro školní docházku,
- děti méně vyzrálé s obtížemi v některých oblastech a
- děti nezralé.

Tabulka 2 – Bodová škála hodnocení školní zralosti

Počet bodů	Hodnocení
92 - 77	děti zralé
76 - 61	děti méně vyzrálé
60 a méně	děti nezralé

Z 60 dětí dosáhlo bezproblémové školní zralosti 29 dětí, z toho 19 dívek. Do druhé kategorie – děti méně vyzrálé spadá 18 dětí, z toho 6 dívek a jako nezralé můžeme označit 13 dětí, z toho 3 dívky. Tyto výsledky jsou pro přehlednost zpracovány v následující tabulce.

Tabulka 3 – Vyhodnocení výsledků školní zralosti

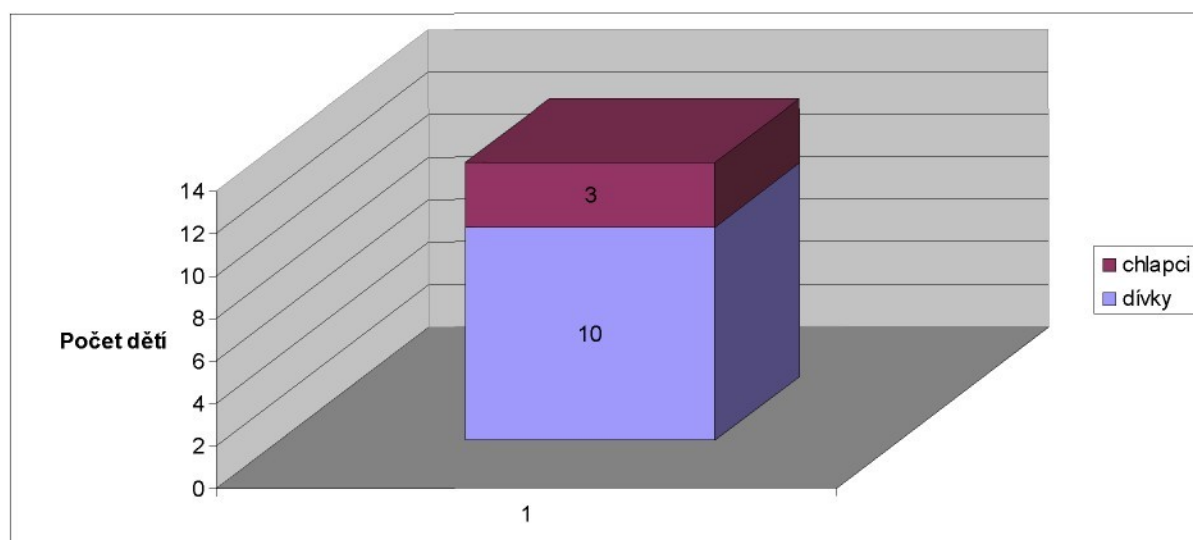
Hodnocení	Počet dětí		
	celkem	z toho dívky	z toho chlapci
Děti zralé	29	19	10
Děti méně vyzrálé	18	6	12
Děti nezralé	13	3	10

3.5.1 Poměr chlapců a dívek s celkovou nezralostí

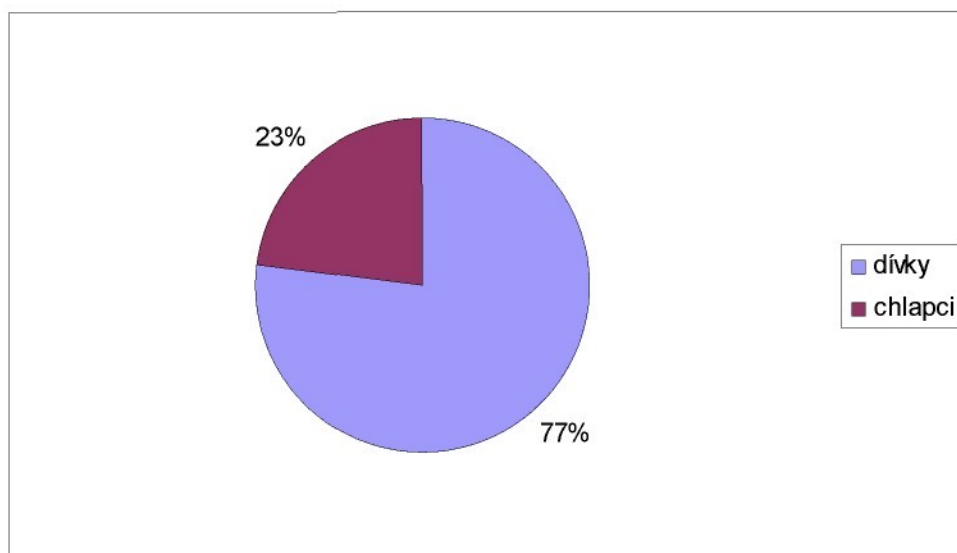
Tabulka 4 – Děti nezralé pro vstup do školy

Nezralé děti celkem	13
z toho dívky	3
z toho chlapci	10

Graf 1 – Poměr nezralých chlapců a dívek

Graf 2 – Procentuální vyjádření

Z celkového počtu 60 vyšetřovaných dětí předškolního věku v mateřských školách mělo 13 dětí výsledky, které odpovídaly hodnocení „nezralost pro vstup do školy“. 77 % těchto nezralých dětí tvořili chlapci. Je tedy zřejmé, že mezi celkově nezralými dětmi je více chlapců než děvčat, tímto byl potvrzen první předpoklad průzkumu.

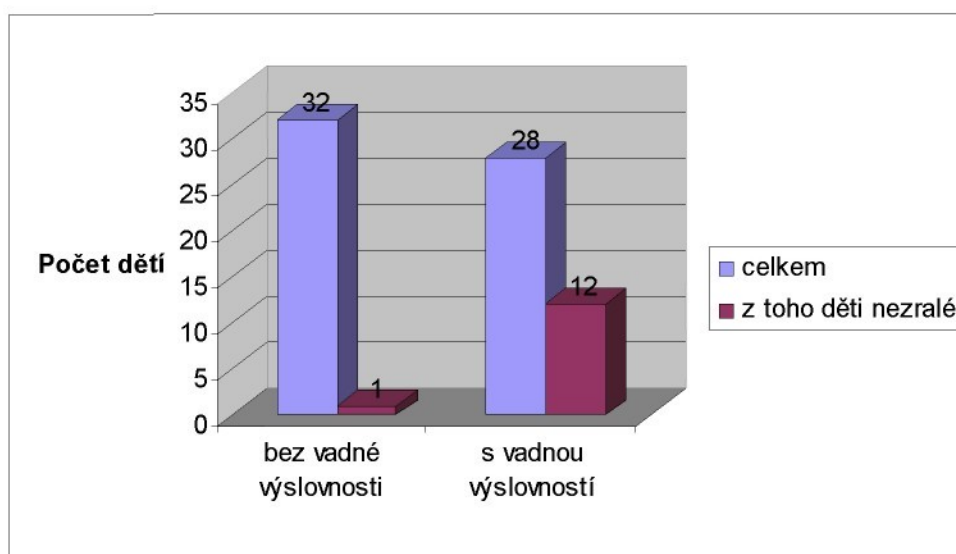
3.5.2 Vadná výslovnost u dětí nezralých pro vstup do školy

Vadná výslovnost u dětí byla zjištěna pomocí pozorování a dotazníku - otázka č. 14.

Tabulka 5 – Vliv vadné výslovnosti na školní zralost

Počet dětí	bez vadné výslovnosti	s vadnou výslovností
celkem	32	28
z toho děti nezralé	1	12

Graf 3 - Vliv vadné výslovnosti na školní zralost

Téměř polovina všech vyšetřovaných dětí předškolního věku měla problémy se správnou výslovností. Z 28 dětí s vadnou výslovností bylo 12 dětí nezralých, u dětí bez vadné výslovnosti bylo označeno jako nezralé jen 1 dítě.

Z grafu je zřejmé, že vadná výslovnost dítěte má vliv na jeho zralost pro vstup do školy. Ze 13 nezralých dětí mělo vadnou výslovnost 12 dětí. Tímto byl opět potvrzen předpoklad, že u dětí s vadnou výslovností se často projevuje celkově větší nezralost.

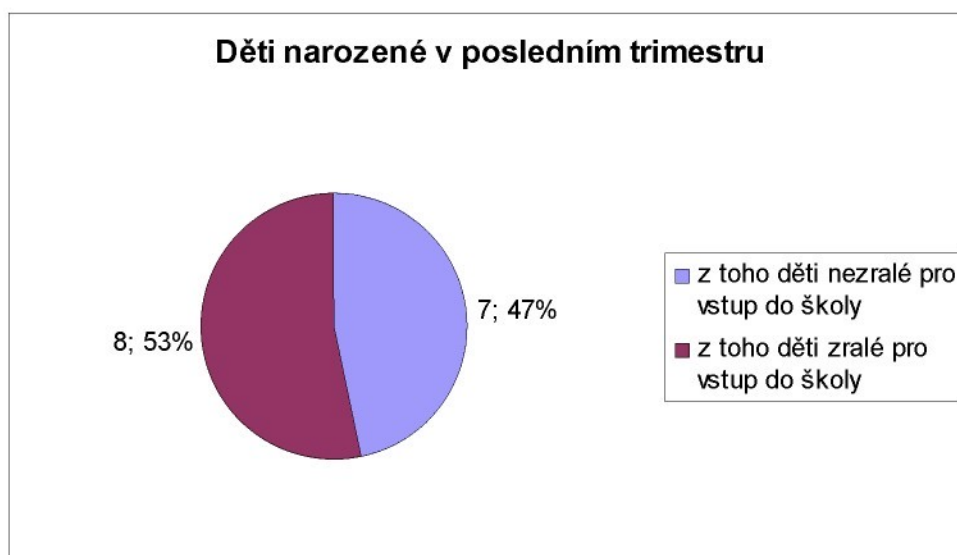
3.5.3 Vliv data narození na školní zralost

Z 60 vyšetřovaných dětí bylo 15 dětí narozených v období od 1. června 2002 do 31. srpna 2002, toto období je nazýváno posledním trimestrem.

Tabulka 6 – Děti narozené v posledním trimestru

Děti narozené v posledním trimestru	15
z toho děti nezralé	7

Graf 4 – Poměr zralých a nezralých dětí narozených v posledním trimestru

Tabulka 7 – Porovnání průměrných výsledků u dětí narozených v posledním trimestru s ostatními

Průměrné výsledky všech vyšetřovaných dětí	Průměrné výsledky dětí narozených v posledním trimestru	Průměrné výsledky ostatních dětí
72 bodů	48 bodů	80 bodů

Z 60 vyšetřovaných dětí bylo 15 z nich narozeno v posledním trimestru a z těchto dětí bylo podle výsledků zjišťování školní zralosti 7 nezralých, což znamená 47 %, je tedy zřejmé, že datum narození má vliv na školní zralost dítěte.

Tabulka 7 porovnává průměrné bodové výsledky (zaokrouhlené na celá čísla) všech dětí s dětmi narozenými v posledním trimestru a ostatními dětmi. Bodové hodnoty dětí narozených v posledním trimestru jsou výrazně nižší než u dětí, které se v posledním trimestru nenarodily.

Lze tedy potvrdit předpoklad č. 3, že děti narozené v posledním trimestru jsou méně vyzrálé pro vstup do školy.

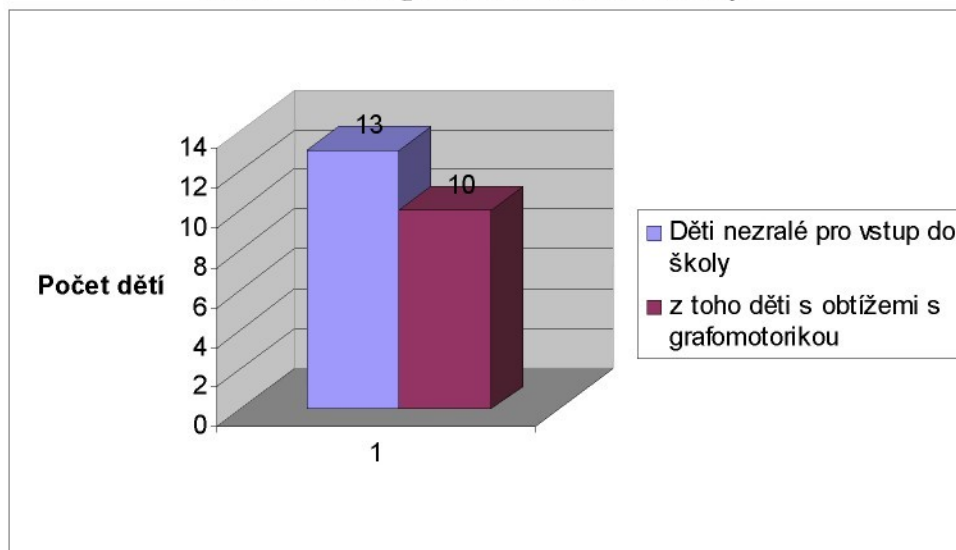
3.5.4 Potíže s grafomotorikou u dětí nezralých pro vstup do školy

Zda dítě má potíže s grafomotorikou bylo zjištěno pozorováním a také v dotazníku otázkami č. 5, 6, 7 a 8.

Tabulka 8 – Potíže s grafomotorikou u dětí nezralých

Děti nezralé pro vstup do školy	13
z toho děti s obtížemi s grafomotorikou	10

Graf 5 – Potíže s grafomotorikou u dětí nezralých

U předškolních dětí se často vyskytují potíže s grafomotorikou, z 60 dětí mělo tyto potíže 28 dětí, což je téměř polovina. Grafomotorika ovlivňuje školní úspěšnost dítěte.

Ze 13 dětí označených jako nezralé pro vstup do školy mělo potíže s grafomotorikou 10 dětí, což je téměř 80 %. Tímto byl potvrzen předpoklad, že u dětí nezralých pro školní docházku se často objevují grafomotorické obtíže.

3.6 Shrnutí výsledků praktické části

Vyšetřováním celkové školní zralosti vybranými metodami u 60 dětí předškolního věku bylo po vyhodnocení výsledků zjištěno, že u 13 dětí se projevila celková nezralost pro vstup do školy. Celkově nezralí byli především chlapci – ze 13 školsky nezralých dětí bylo 10 dětí mužského pohlaví.

Ve vyšetřování celkové školní zralosti byly dále sledovány a vyhodnocovány tyto oblasti: vadná výslovnost dětí, obtíže s grafomotorikou a vliv data narození a pohlaví na školní zralost.

Bylo zjištěno, že téměř polovina všech vyšetřovaných předškolních dětí má problémy s výslovností některých hlásek. Výsledky vyšetření školní zralosti ukázaly, že 12 nezralých dětí z celkového počtu 13 mělo vadnou výslovnost. Můžeme tedy potvrdit, že projevy vadné výslovnosti mají vliv na školní zralost.

Z vyhodnocených průměrných bodových hodnot vyplynuly horší výsledky dětem narozeným v posledním trimestru, tj. od 1. června 2002 do 31. srpna 2002, jejich průměrná hodnota byla 48 bodů oproti průměrným 80 bodům dětí, které se narodily dříve. U dětí narozených v posledním trimestru je také větší riziko nezralosti, a to podle provedeného průzkumu 47 %.

Za rizikový faktor pro školní zralost jsou považovány obtíže s grafomotorikou. Ze zkoumaného vzorku dětí mělo 12 dětí špatný úchop tužky a další velká skupina dětí neměla uvolněnou ruku. Tento problém má vliv na pracovní výsledky dětí, jejich výsledky práce jsou pak podstatně horší než u ostatních dětí a tím ovlivňují bezproblémové zařazení dítěte do školy. Ze 13 dětí označených jako nezralé pro vstup do školy mělo grafomotorické obtíže 10 dětí.

Z výše uvedeného vyplývá, že předpoklad, že mezi celkově nezralými dětmi bude více chlapců než děvčat, se zcela potvrdil. Z výzkumného vzorku bylo nezralých 13 dětí, z toho 10 chlapců.

Předpoklad, že u dětí s vadnou výslovností se často projevuje celkově větší nezralost, byl potvrzen. Ze zkoumaného vzorku dětí mělo vadnou výslovnost 28 dětí a z toho bylo 12 dětí nezralých pro vstup do školy.

Další předpoklad, že děti narozené v posledním trimestru budou méně vyzrálé pro vstup do školy, byl opět potvrzen. Z 15 dětí narozených v posledním trimestru dosáhlo 7 dětí takového počtu bodů, že byly označeny jako nezralé. Děti narozené v posledním trimestru dosahovaly také podprůměrných bodových výsledků.

Poslední předpoklad, že u dětí nezralých pro školní docházku se objevují často grafomotorické obtíže, aby také zcela potvrzen. Ze 13 dětí nezralých pro vstup do školy mělo obtíže s úchopem tužky a tlakem na tužku 10 dětí.

4 ZÁVĚR

Nástup do školy je pro děti velkou změnou, mění se jejich dosavadní způsob života, jejich činnosti, poznávají nový vrstevnický kolektiv. Ve škole je dítě hodnoceno za každý svůj výkon, porovnáváno s ostatními. Dítě samo i jeho nejbližší očekávají, že ve škole bude dosahovat úspěchu. Pro úspěšný start ve škole je potřebná zralost a připravenost dítěte.

Právě školní zralost dítěte byla zjišťována u dětí předškolního věku v průzkumu této bakalářské práce. Odborníci v pedagogicko-psychologických poradnách využívají pro zjišťování školní zralosti a připravenosti standardizované testové metody, v této bakalářské práci však byly využity vlastní nestandardizované metody, vytvořené pro děti předškolního věku, které se opírají o nastudované informace týkající se školní zralosti a připravenosti.

Problematika školní zralosti a udělování odkladů povinné školní docházky je v této době velmi aktuální. Přínosem této bakalářské práce je zjištění nejčastějších rizikových faktorů školní nezralosti. Bylo zjištěno, že celkově více nezralé děti pro zařazení do školy jsou chlapci, děti s vadou řeči, děti narozené v posledním trimestru a že nezralé děti mají problémy s grafomotorikou. Tento fakt lze využít v pedagogické praxi, a to především v mateřských školách, kde by příprava na vstup do školy měla být více zaměřena na výše uvedené děti a problémy a také depistáž školní zralosti by měla být více zaměřena na uvedené skupiny dětí.

Předmětem dalšího průzkumu by mohlo být zjišťování projevů chování a jejich vlivu na školní zralost dítěte. Jistě by bylo zajímavé sledovat neklidné, nesoustředěné, nepodřídivé či vzdorovité až agresivní děti předškolního věku a zjišťovat jejich úroveň školní zralosti.

V průběhu šetření se také ukázala řada dalších signálů, a to např. projevy neklidnosti a nesoustředěnosti se vyskytovaly častěji u dětí, kteří nakonec byly označeny jako nezralé. Dále čas, který děti potřebovaly na vypracování úkolů, se lišil u každého z nich. Dívky většinou potřebovaly více času, úkoly vypracovávaly pečlivěji než chlapci.

Při zpracovávání teoretické části a při shromažďování informací o školní zralosti jsem nenašla knihu, která by se zcela týkala školní zralosti a připravenosti. Je mnoho literatury, kde se o školní zralosti autoři zmiňují, ale nikde není komplexně zpracována celá problematika, ačkoli je velmi rozsáhlá.

V této bakalářské práci jsem se snažila získat o školní zralosti co nejvíce informací, jak o jejích projevech, hlediscích a metodách posuzování, předpokladech pro vstup dítěte do školy, tak také o možnostech intervence nezralých a nepřipravených dětí. V kapitole o intervenci školní zralosti jsem vyhledala na webových stránkách pedagogicko-psychologických poraden v České republice konkrétní stimulační programy, které jsou využívány v praxi pro děti předškolního a školního věku a pro děti s odkladem povinné školní docházky.

Bakalářská práce by mohla být přínosnou literaturou pro pedagogy, pro učitelky v mateřských školách, a také pro rodiče budoucích předškoláků a školáků, aby tímto získali o dané problematice více informací a mohli se lépe rozhodnout např. v situaci, kdy jejich dítěti bude navržen odklad povinné školní docházky.

5 NÁVRH OPATŘENÍ

Cílem praktické části bylo zjistit školní zralost a připravenost dětí předškolního věku ve vybraných mateřských školách. Bylo zjištěno, že z 60 dětí bylo pro školní docházku připraveno 47 dětí, z toho 29 dětí prokázalo zralost bez větších problémů. Průzkum byl zaměřen na zjištění obtíží s grafomotorikou, vadné výslovnosti, vlivu pohlaví a data narození na školní zralost, tyto faktory byly často důsledkem školní nezralosti.

Poznatky získané průzkumem v této práci lze nabídnout pro pedagogickou praxi. Během vývoje dítěte by měli vychovatelé a rodiče zaměřit více pozornosti na vývoj řeči, zejména na gramatickou stránku řeči a výslovnost. Zvláště u dětí předškolního a školního věku může mít vadná výslovnost velké důsledky. Dítě s vadnou výslovností může mít problémy se začleněním do kolektivu, ostatní děti se mu mohou posmívat. Školákovi se vadná výslovnost promítá do čtení a psaní, a tak může mít v těchto předmětech v důsledku vady řeči horší výsledky.

Je třeba začít prevencí logopedických vad od raného věku správným mluvním vzorem, rozvíjením komunikačních schopností a včasnou diagnostikou vady řeči. Vadné výslovnosti by si první měli všimnout rodiče. Někdy se však stane, že rodiče vadu řeči u svého dítěte nevypozorují, neslyší, že dítě tvoří některou hlásku vadně. Pak jsou učitelky v mateřských školách první osobou, která rodiče na vadu upozorní. Učitelky by pak měly rodičům poskytnout co nejdříve rady a informace o zařízeních a odbornících, kteří provádějí diagnostiku a vytvářejí plán nápravy.

V mateřských školách bývá vždy učitel, který provádí nápravu řeči nebo do MŠ dochází logoped, logopedický asistent. Logopedická péče vždy však závisí především na pravidelném domácím procvičování, na spolupráci s rodiči, proto je nutné rodičům vysvětlit, aby nápravu řeči nepodceňovali. Náprava řeči je téměř vždy dlouhodobá záležitost a je třeba trpělivosti a důslednosti.

Jak bylo zjištěno, děti předškolního věku mají často problémy s grafomotorikou, mají špatný úchop tužky, neuvolněnou ruku a tím dochází k tlaku na psací náčiní, jejich ruka je pro ně špatně ovladatelná, jejich výsledky práce jsou pak viditelně horší než u ostatních dětí, při vybarvování nerespektují hranice čáry, nedokáží přesně napodobit tvary a písmena,

ruka je dříve unavená a děti si mohou ztěžovat na bolest. Důležité je opět předcházení těmto obtížím.

Primární diagnózu mohou provést u dítěte rodiče a učitelky v předškolních zařízeních. Je třeba sledovat, jak dítě drží psací náčiní a učit je správnému držení tužky. Volíme také vhodné psací náčiní. Doporučují se tzv. trojhranné programy – trojhranné pastelky a tužky, využívání násadek na psací náčiní. Pro děti nejsou vhodné klasické tenké tužky a pastelky, ale doporučují se silnější, pro lepší úchop. Pastelky by také měly zanechávat dostatečnou stopu, aby děti nebyly nuceny na tužku tlačit.

Odborné posouzení je třeba svěřit pracovníkům v pedagogicko-psychologických poradnách, logopedických centrech nebo speciálních pedagogických centrech, kde se dítě podrobi komplexnímu vyšetření. Zde také rodiče obdrží doporučení absolvovat rehabilitační kurz grafomotoriky.

Pedagogové mají mít v MŠ k dispozici pracovní listy obsahující uvolňovací cviky, kterých je velké množství, např. Šimonovy pracovní listy. 5 - Grafomotorická cvičení: než začnu psát, budu si s pastelkou hrát: předlohy pro kopírování (Pilařová), Mezi námi pastelkami: grafomotorická cvičení a rozvoj kresby pro děti od 3 do 5 let; Co si tužky povídaly: grafomotorická cvičení a rozvoj kresby pro děti od 4 do 6 let, Na návštěvě u malíře: grafomotorická cvičení a rozvoj kresby pro děti od 5 do 7 let, Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní (Bednářová), Grafomotorická cvičení (Ovečková), Grafomotorika pro děti předškolního věku: cvičení pro děti ve věku od 4 do 8 let (Looseová), Grafomotorika pro děti předškolního věku: pracovní listy (Looseová) a další.

Na základě získaných výsledků z průzkumu, které potvrdily předpokládané riziko vyšší nezralosti u chlapců a dětí narozených v posledním trimestru, je nutno zmínit se také o depistáži. Myslím si, že depistáž školní zralosti by měla být více zaměřená na tyto děti. Rodičům těchto dětí a nezralých dětí by měli pedagogové doporučit, nebo je alespoň seznámit s možností zaměřeného rozvíjení a nápravy schopností pomocí stimulačních programů, které nabízejí pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně pedagogická centra, jak jsou uvedeny jako forma intervence v kapitole 2.7.1.

6 SEZNAM POUŽITÝCH ODBORNÝCH ZDROJŮ

- ALLEN, K. E., MAROTZ, L. R. *Přehled vývoje dítěte: od prenatálního období do 8 let*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 187 s. ISBN 80-7178-614-4.
- ARNOLDOVÁ, J. Metodický portál. *Jak se poprat s grafomotorikou*. [on-line]. Datum neuveden. [cit. 13. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.rvp.cz/clanek/177>
- GILLERNOVÁ, I., MERTIN, V. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 230 s. ISBN 80-7178-799-X.
- JIRÁSEK, J., TICHÁ, V. *Psychologická hlediska předškolních prohlídek*. 1. vyd. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1968. 106 s.
- JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. *Děti s odkladem školní docházky a jejich úspěšný start ve škole*. 3. vyd. Praha: D&H, 2000. 31 s.
- KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B., VALENTOVÁ, L. aj. *Předškolní a primární pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 455 s. ISBN 80-7178-585-7.
- KOHOUTEK, R. Masarykova universita Brno. *Způsobilost pro školní docházku a výukové obtíže dětí a mládeže*. Datum neuveden. [cit. 19. ledna 2008] Dostupné z: www.ped.muni.cz/wpsy/koh_zpus.htm
- KREJČÍŘOVÁ, D., ŘÍČAN, P., ŠTURMA, J. aj. *Dětská klinická psychologie*. 4. přepracované a doplněné vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 603 s. ISBN 80-247-1049-8
- KUTÁLKOVÁ, D. *Logopedická prevence. Průvodce vývojem dětské řeči*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. 213 s. ISBN 80-7178-667-5.
- MATĚJČEK, Z., POKORNÁ, M. *Radosti a strasti*. 1. vyd. Jinočany: H + H, 1998. 205 s. ISBN 80-86022-21-8.
- MERTIN, V. *Zralost pro školní docházku*. [on-line]. Datum 6. 5. 1999, [cit. 17. dubna 2007]. Dostupné z: www.rodina.cz/scripts/detail.asp?id=24
- MONATOVÁ, L. *Speciálně pedagogická diagnostika z hlediska vývoje dětí*. 1. vyd. Brno: Paido, 2000. 92 s. ISBN 80-85931-86-9.
- Pedagogicko-psychologická poradna Frýdek-Místek. [on-line]. Datum neuveden. [cit. 13. dubna 2008]. Dostupné z: http://www.pppfm.unas.cz/index.php?page=z_nasi_dalsi_nabidky
- Pedagogicko-psychologická poradna Mohelnice. *Školní zralost*. [on-line]. Datum neuveden. [cit. 17. dubna 2007]. Dostupné z: <http://home.tiscali.cz/~cz287047/ppp/zralost.html>
- Pedagogicko-psychologická poradna pro Prahu 4. [on-line]. Datum neuveden. [cit. 13. dubna 2008]. Dostupné z: http://ppp4.wz.cz/sluzby/index.htm#header1_1

- Pedagogicko-psychologická poradna Ústí nad Orlicí. [on-line]. Datum neuveden. [cit. 13. dubna 2008]. Dostupné z: <http://www.pppuo.cz/default.asp?page=134>
- PEŠOVÁ, I., ŠAMALÍK, M. *Poradenská psychologie pro děti a mládež*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 152 s. ISBN 80-247-1216-4.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4., aktualizované vyd. Praha: Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
- ŠMELOVÁ, E. *Mateřská škola. Teorie a praxe I*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. 168 s. ISBN 80-244-0945-3.
- ŠVINGALOVÁ, D. *Úvod do vývojové psychologie*. 1. vyd. Liberec: TU, 2006. 103 s. ISBN 80-7372-057-4.
- VÁGNEROVÁ, M., ŠTURMA, J. KLÍMA, P. *Patopsychologie dítěte pro speciální pedagogy*. 2. přepracované vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1988. 185 s.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie problémového dítěte předškolního věku*. 1. vyd. Liberec: TU, 2000. 100 s. ISBN 80-7083-369-6.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie školního dítěte*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. 88 s. ISBN 80-7184-487-X.
- VÁGNEROVÁ, M. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 430 s. ISBN 80-246-1074-4.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0.
- VALENTA, J. *Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem, právní stav k 1. 1. 2006*. 2. aktualizované vyd. Olomouc: ANAG, 2005. 583 s. ISBN 80-7263-323-6
- VAŠUTOVÁ, M. *Pedagogické a psychologické problémy dětství a dospívání*. 1. vyd. Ostrava: 2005, Ostravská univerzita. 280 s. ISBN 80-7042-691-8.
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním a vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).
- Vyhláška 72/2005 o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

7 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Dotazník pro učitelky v mateřské škole

Příloha č. 2 – Pracovní listy pro zjišťování školní zralosti

Příloha č. 3 – Ukázka dvou vypracovaných pracovních listů

Příloha č. 4 – Protokol pozorování

Příloha č. 1

DOTAZNÍK PRO UČITELKY V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Dotazník pro učitelky v mateřské škole

Pohlaví dítěte:

dívka

chlapec

Měsíc a rok narození:

Oblast sebeobsluhy:

1.	Udrží dítě čistotu při práci a jídle přiměřeně svému věku?	ANO	NE	NĚKDY
2.	Umí se samostatně obléknout?	ANO	NE	NĚKDY
3.	Zapne knoflíky?	ANO	NE	NĚKDY
4.	Umí zavázat tkaničku?	ANO	NE	NĚKDY

Oblast motoriky:

5.	Má dítě správný úchop tužky?	ANO	NE	
6.	Je úchop křečovitý, tlačí na tužku?	ANO	NE	NĚKDY
7.	Přestřihne dítě papír podle nakreslené čáry?	ANO	NE	NĚKDY
8.	Vybarvuje-li omalovánky, respektuje hranice čáry?	ANO	NE	NĚKDY
9.	Jsou výsledky jeho práce viditelně horší než u ostatních dětí?	ANO	NE	NĚKDY
10.	Odpovídá kresba dítěte jeho věku? Je na úrovni vrstevníků?	ANO	NE	podprůměrná
11.	Umí se dítě podepsat?	ANO	NE	NĚKDY
				nadprůměrná

Oblast řeči:

12.	Odpovídá slovní zásoba dítěte jeho věku?	ANO	NE	podprůměrná
13.	Umí samostatně vyprávět podle obrázku?	ANO	NE	NĚKDY
14.	Má dítě vadnou výslovnost?	ANO	NE	
15.	Které hlásky dítě neumí správně tvořit nebo netvoří vůbec?			

Oblast myšlení, pozornosti a citů

16.	Umí dítě vyjmenovat vzestupnou řadu 1-10?	ANO	NE	NĚKDY
17.	Umí vyjmenovat sestupnou řadu 10-1?	ANO	NE	NĚKDY
18.	Zná základní i doplňkové barvy?	ANO	NE	NĚKDY
19.	Vyjmenuje dítě roční období?	ANO	NE	NĚKDY
20.	Pozná dítě první hlásku ve slově?	ANO	NE	NĚKDY
21.	Vyslabikuje dítě i náročnější slova (pětislabičná)?	ANO	NE	NĚKDY
22.	Dokáže pracovat samostatně alespoň 10 minut?	ANO	NE	NĚKDY
23.	Dokončuje zadané úkoly?	ANO	NE	NĚKDY
24.	Potřebuje při práci větší motivaci než jeho vrstevníci?	ANO	NE	NĚKDY
25.	Vyžaduje pomoc při řešení úkolů?	ANO	NE	NĚKDY
26.	Potřebuje ujištění o správnosti při řešení úkolů?	ANO	NE	NĚKDY
27.	Splnění úkolů mu trvá déle než ostatním dětem?	ANO	NE	NĚKDY
28.	Dokáže se dítě odpoutat od rodičů?	ANO	NE	NĚKDY

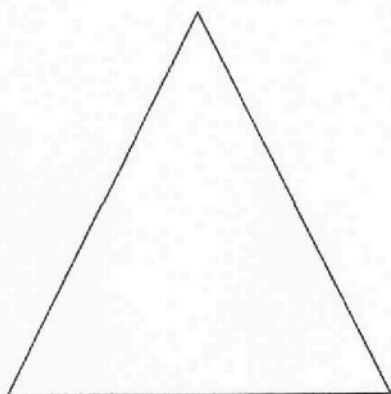
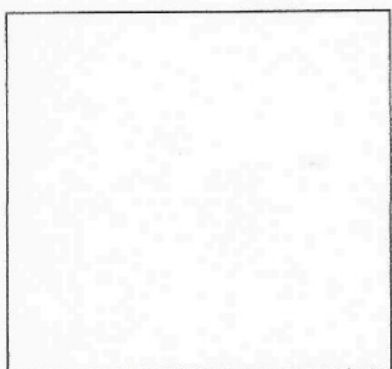
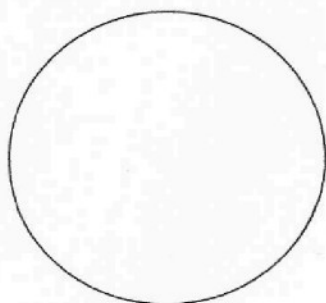
Oblast chování:

29.	Zapojuje se dítě bezproblémů do her s vrstevníky?	ANO	NE	NĚKDY
30.	Je dítě nepodřídivé, vzdorovité?	ANO	NE	NĚKDY
31.	Je dítě často neklidné, nesoustředěné, odbíhá od úkolů ke hře?	ANO	NE	NĚKDY
32.	Chodí dítě do MŠ pravidelně?	ANO	NE	
33.	Bývá dítě často nemocné?	ANO	NE	

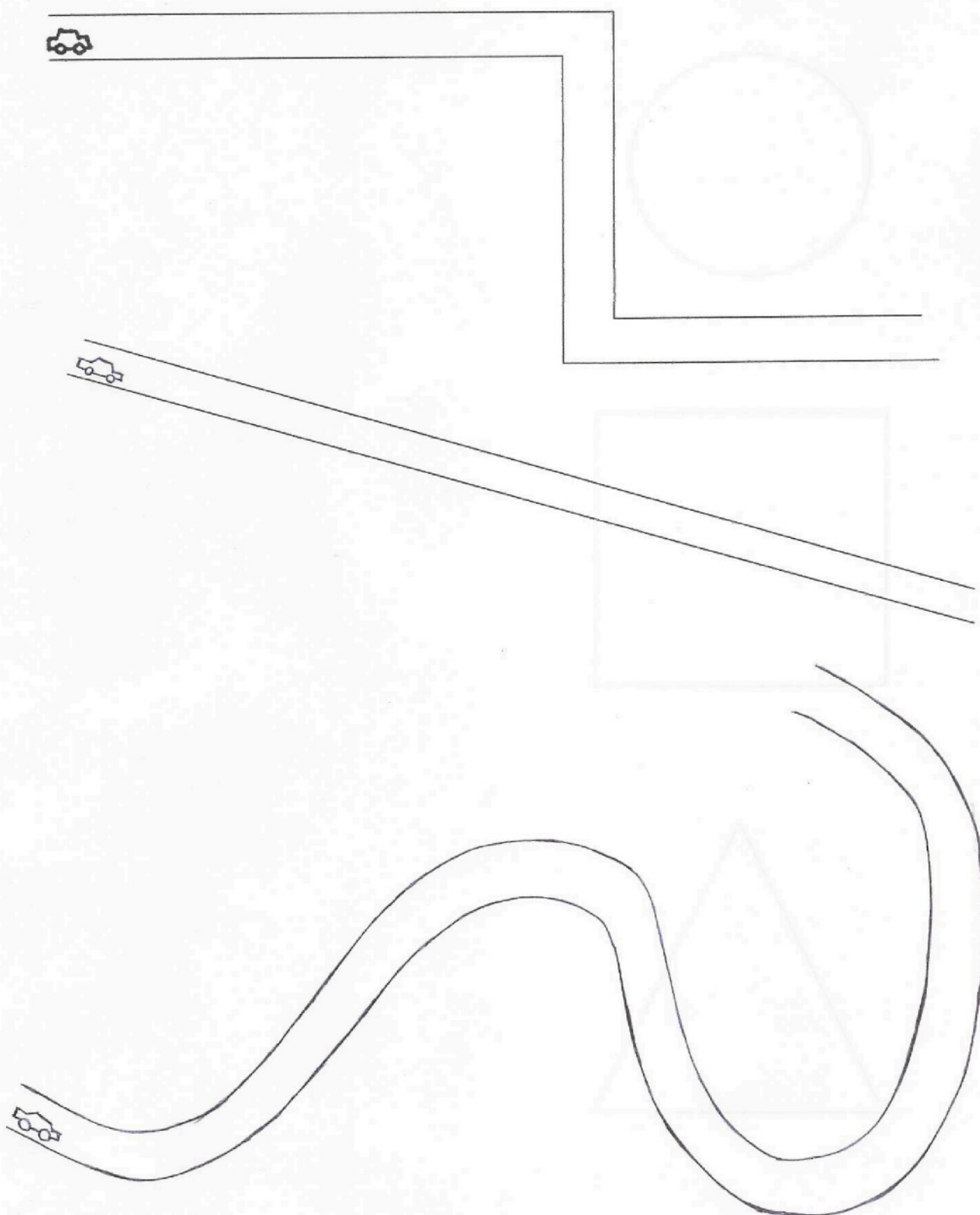
Příloha č. 2

PRACOVNÍ LISTY PRO ZJIŠŤOVÁNÍ ŠKOLNÍ ZRALOSTI

1. Nakresli stejný geometrický tvar vedle předtištěného.

2. Udělej tužkou cestu, kudy pojede auto

3. Dítě určuje první hlásku ve slově, předřikáváme mu uvedená slova. Zapišeme počet chyb.

slepice, panenka, cibule, zima, datel

Počet chyb:

4. Dítě určuje, zda slyšené slovo obsahuje hlásku „S“. Zapišeme počet chyb.

pusa, tráva, sláma, zub, pes,

Počet chyb:.....

5. Říkáme dítěti níže uvedené pokyny, dítě vybarvuje předměty podle pokynů.

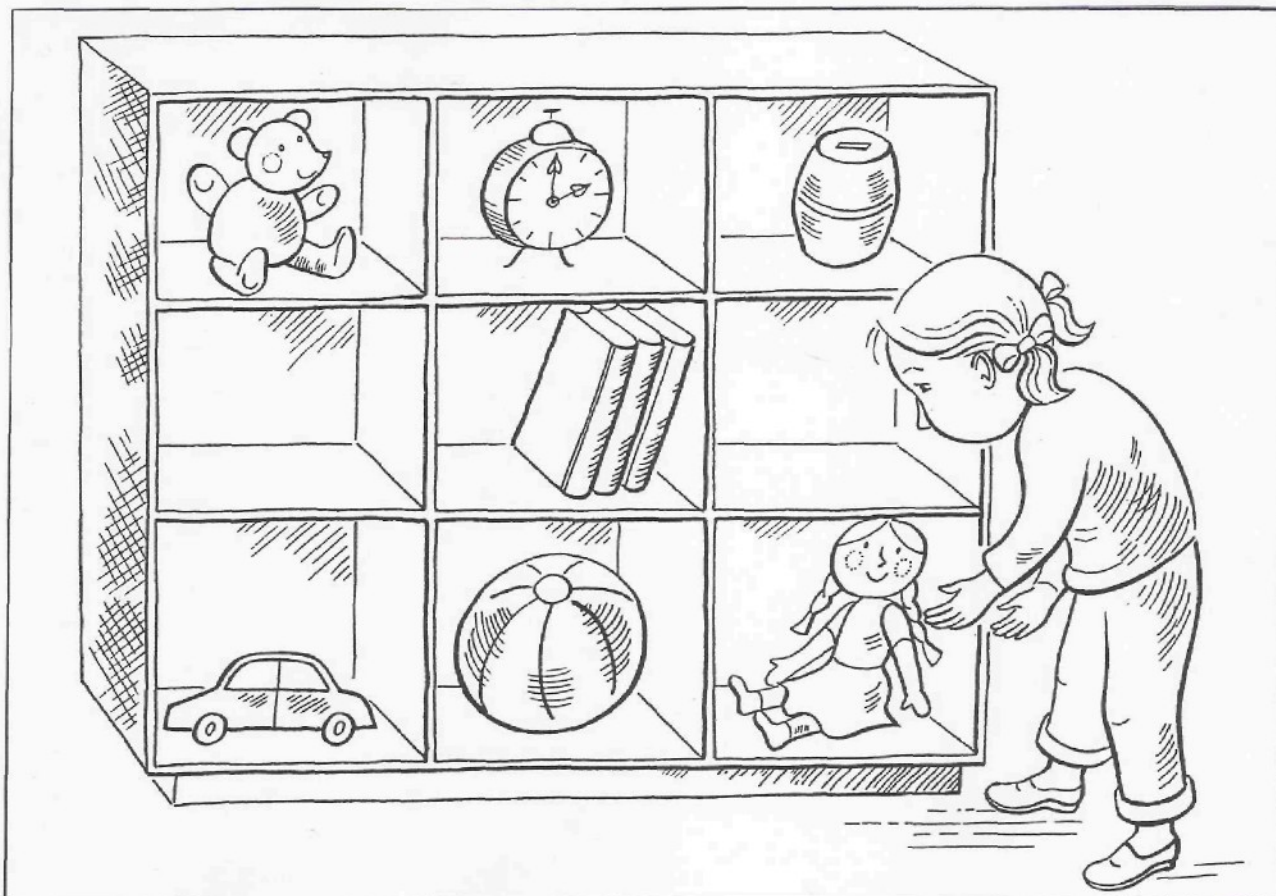
Předmět pod knihami vybarvi červeně.

Předmět vpravo od budíku vybarvi žlutě.

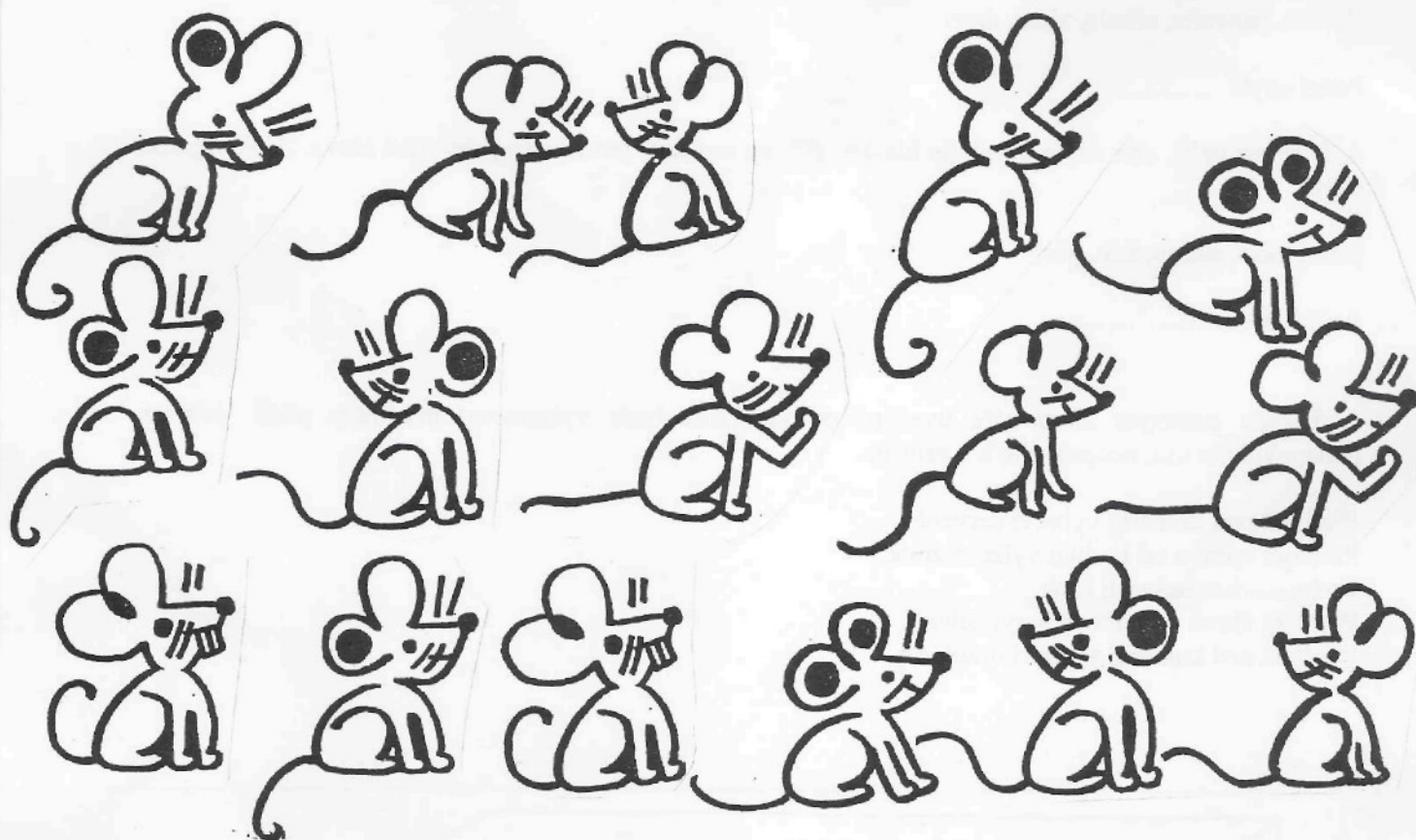
Pod medvěda nakresli kruh.

Předmět vlevo od míče vybarvi zeleně.

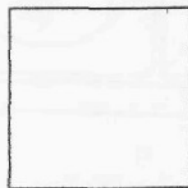
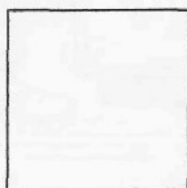
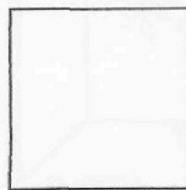
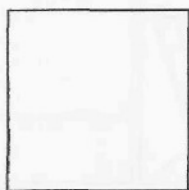
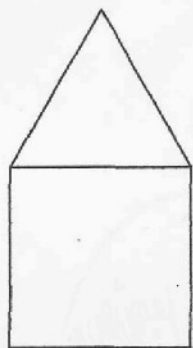
Předmět nad knihami vybarvi oranžově.

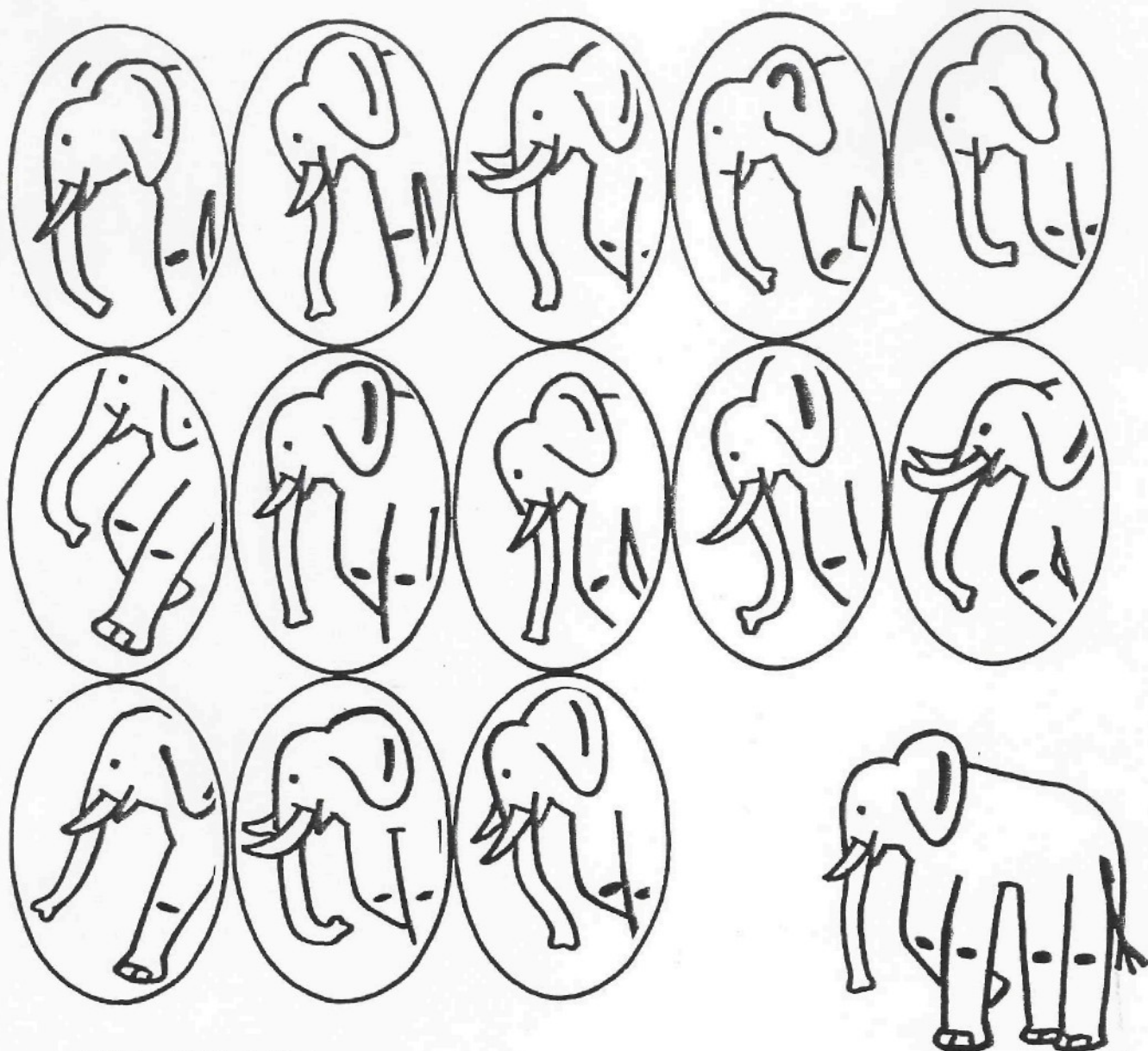
6. Vybarvi vždy dvě stejné myšky stejnou barvou.

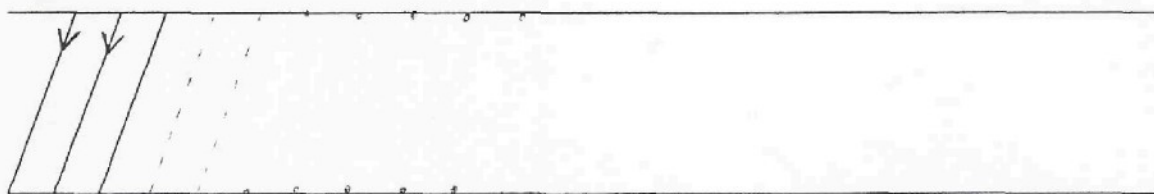
7. Dokresli tužkou střechu každému domečku podle vzoru.

8. Zatoulal jsem se a nemohu najít svého bratříčka. Jsme sloní dvojčata, pomoz nás opět sehnat dohromady: Vybarvi nás oba stejně, dole – to jsem já a můj bratříček je ve stádu nahoře!

9. Dokonči řádek čárek

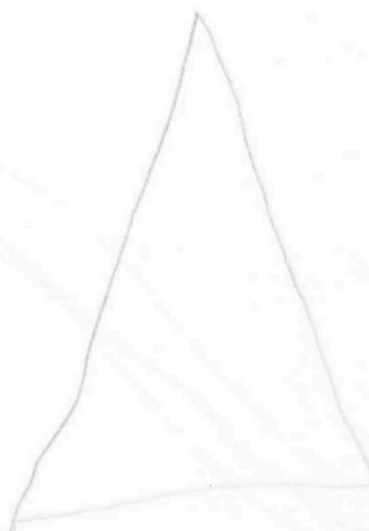
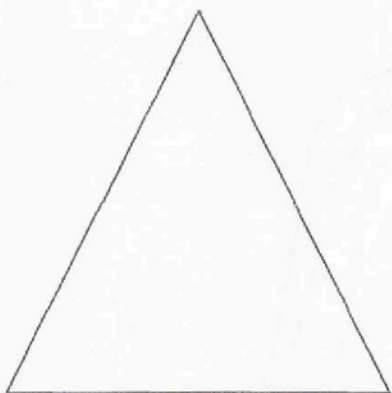
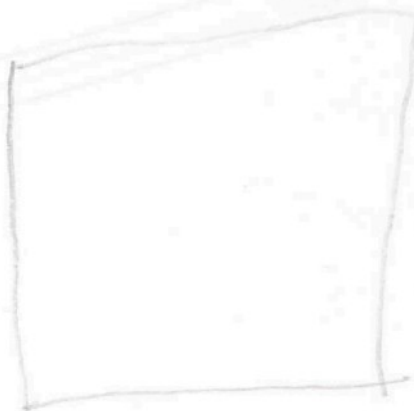
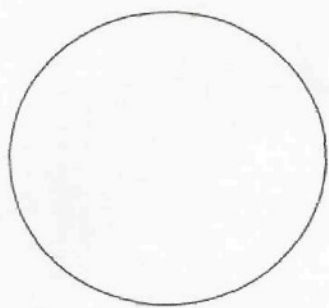

Příloha č. 3

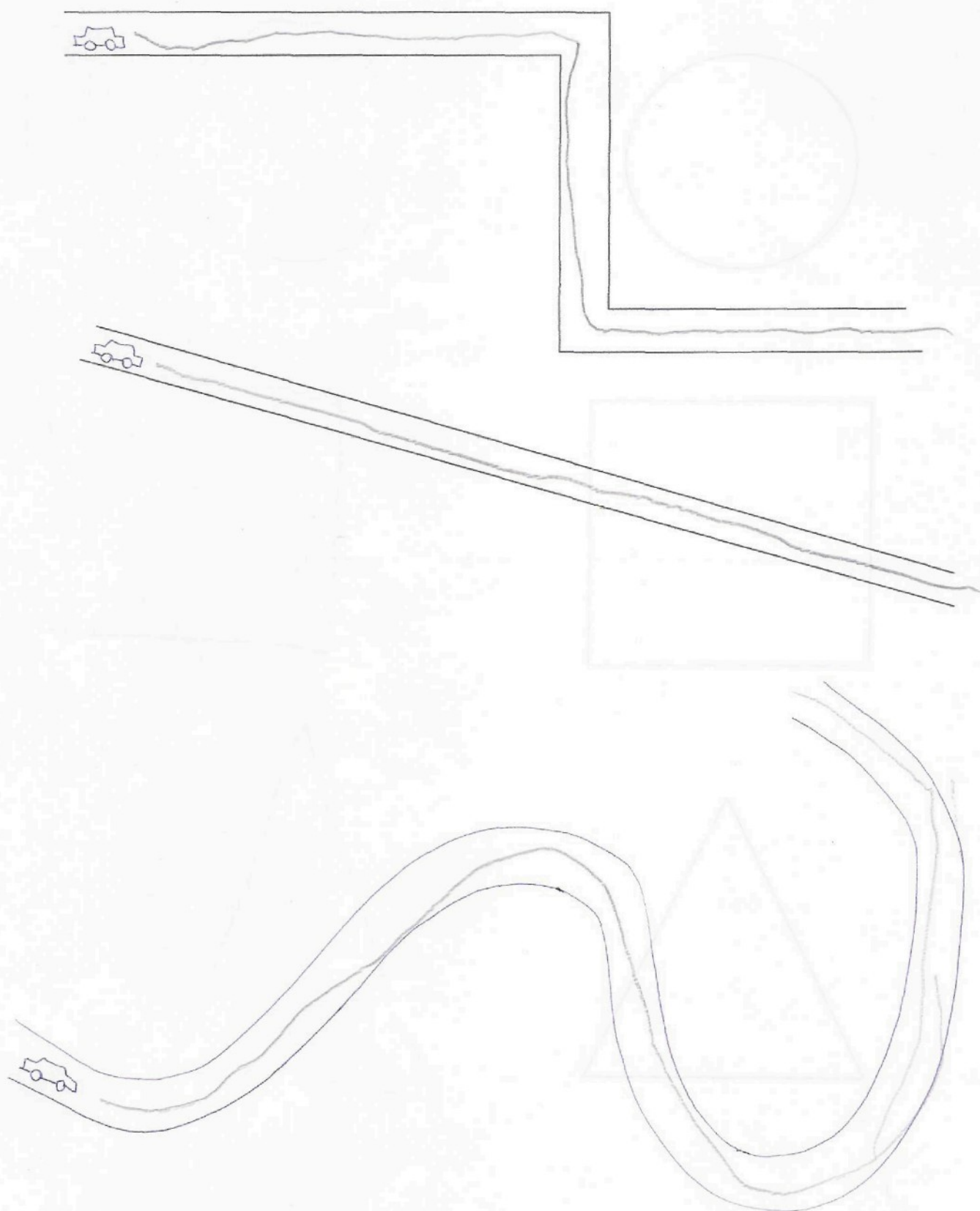
UKÁZKA VYPRACOVANÝCH PRACOVNÍCH LISTŮ

1. Práce dívky narozené v únoru 2002
2. Práce chlapce narozeného v květnu 2002

1. Nakresli stejný geometrický tvar vedle předtištěného.

2. Udělej tužkou cestu, kudy pojede auto

3. Dítě určuje první hlásku ve slově, předřikáváme mu uvedená slova. Zapišeme počet chyb.

slepice, panenka, cibule, zima, datel

Počet chyb:0.....

4. Dítě určuje, zda slyšené slovo obsahuje hlásku „S“. Zapišeme počet chyb.

pusa, tráva, sláma, zub, pes,

Počet chyb:1.....

5. Říkáme dítěti níže uvedené pokyny, dítě vybarvuje předměty podle pokynů.

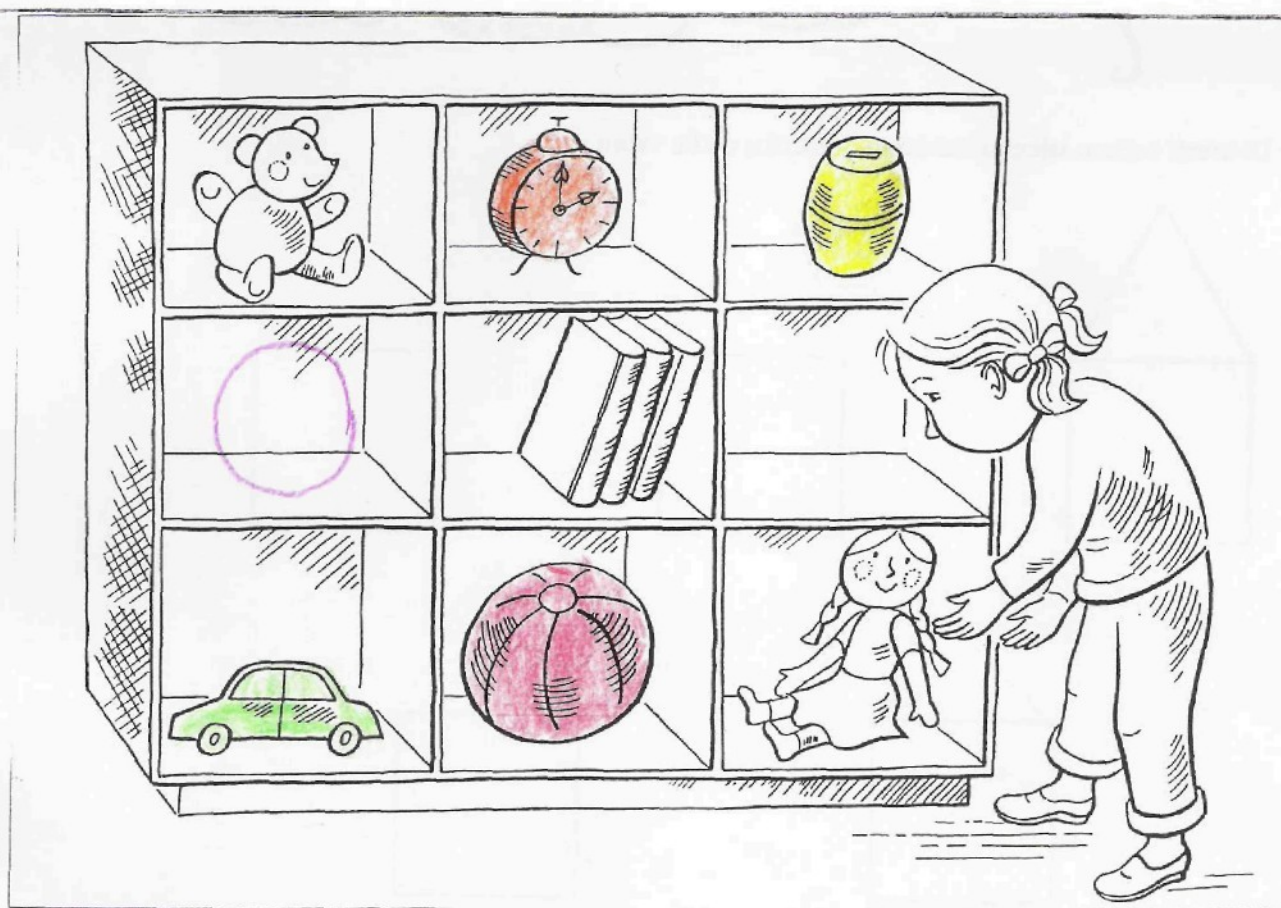
Předmět pod knihami vybarvi červeně.

Předmět vpravo od budíku vybarvi žlutě.

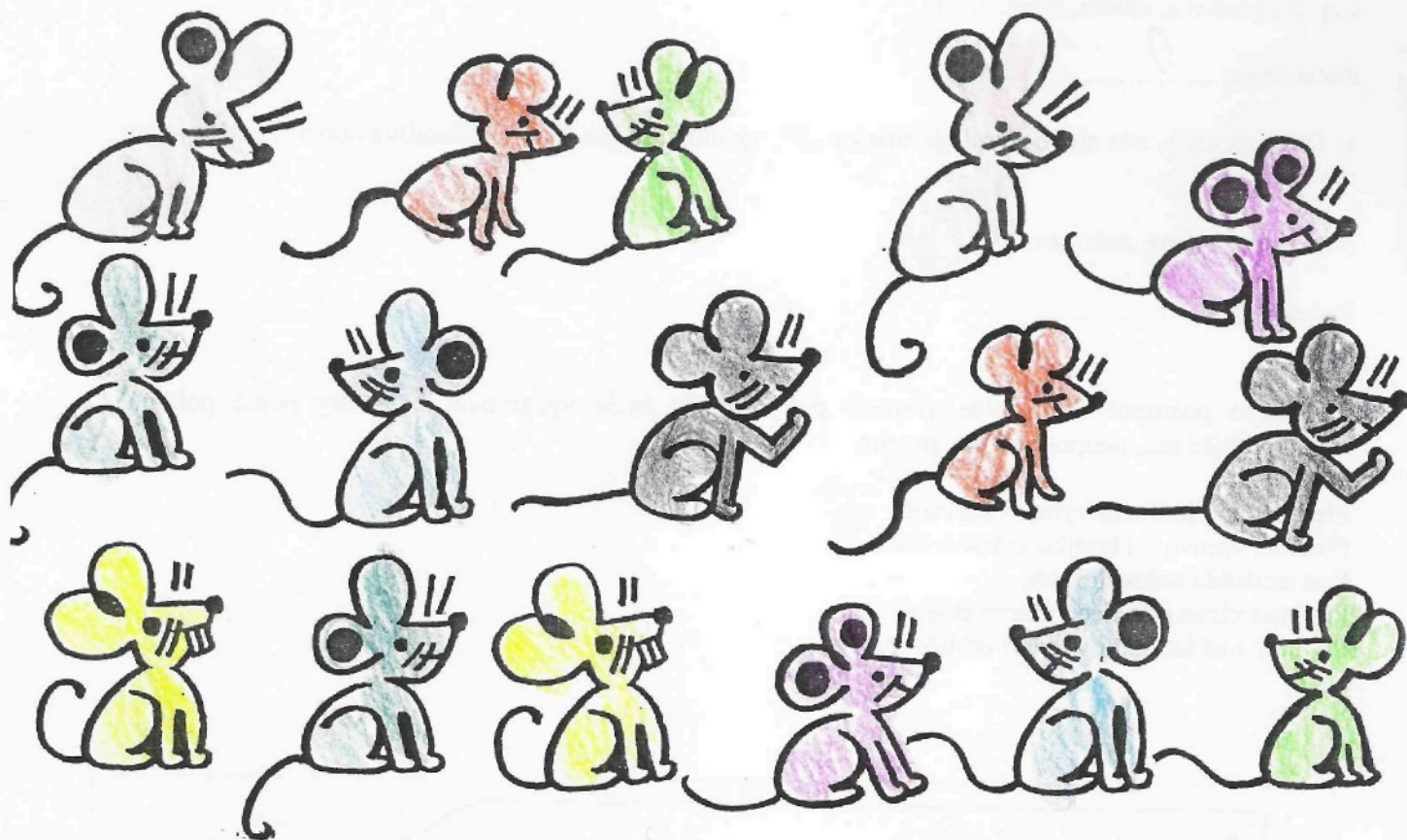
Pod medvěda nakresli kruh.

Předmět vlevo od míče vybarvi zeleně.

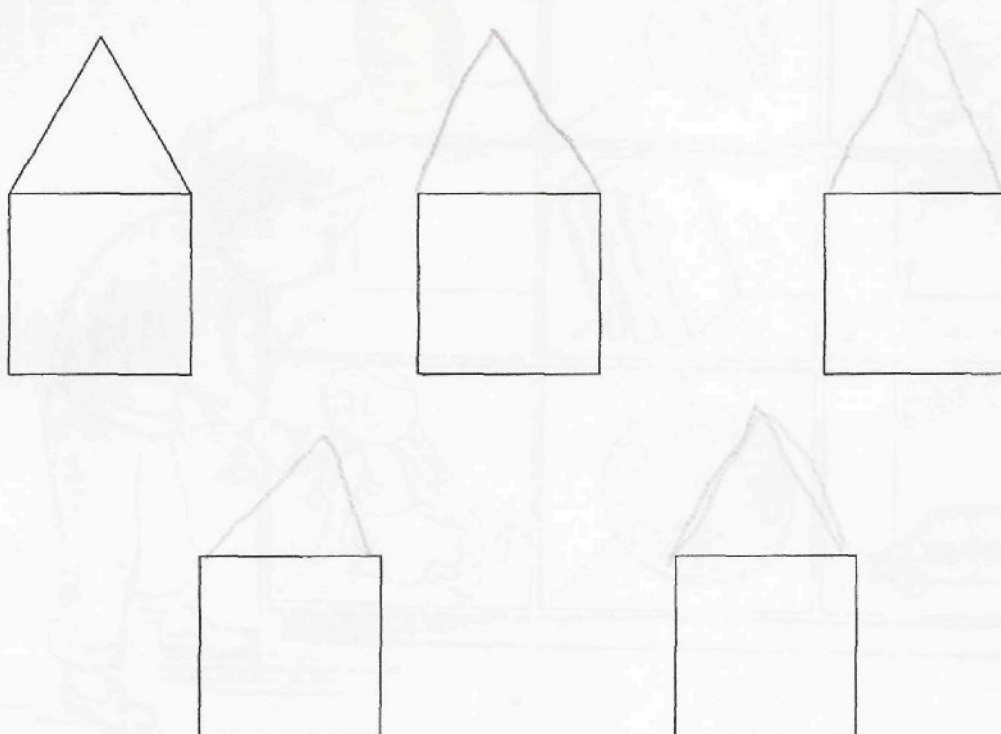
Předmět nad knihami vybarvi oranžově.

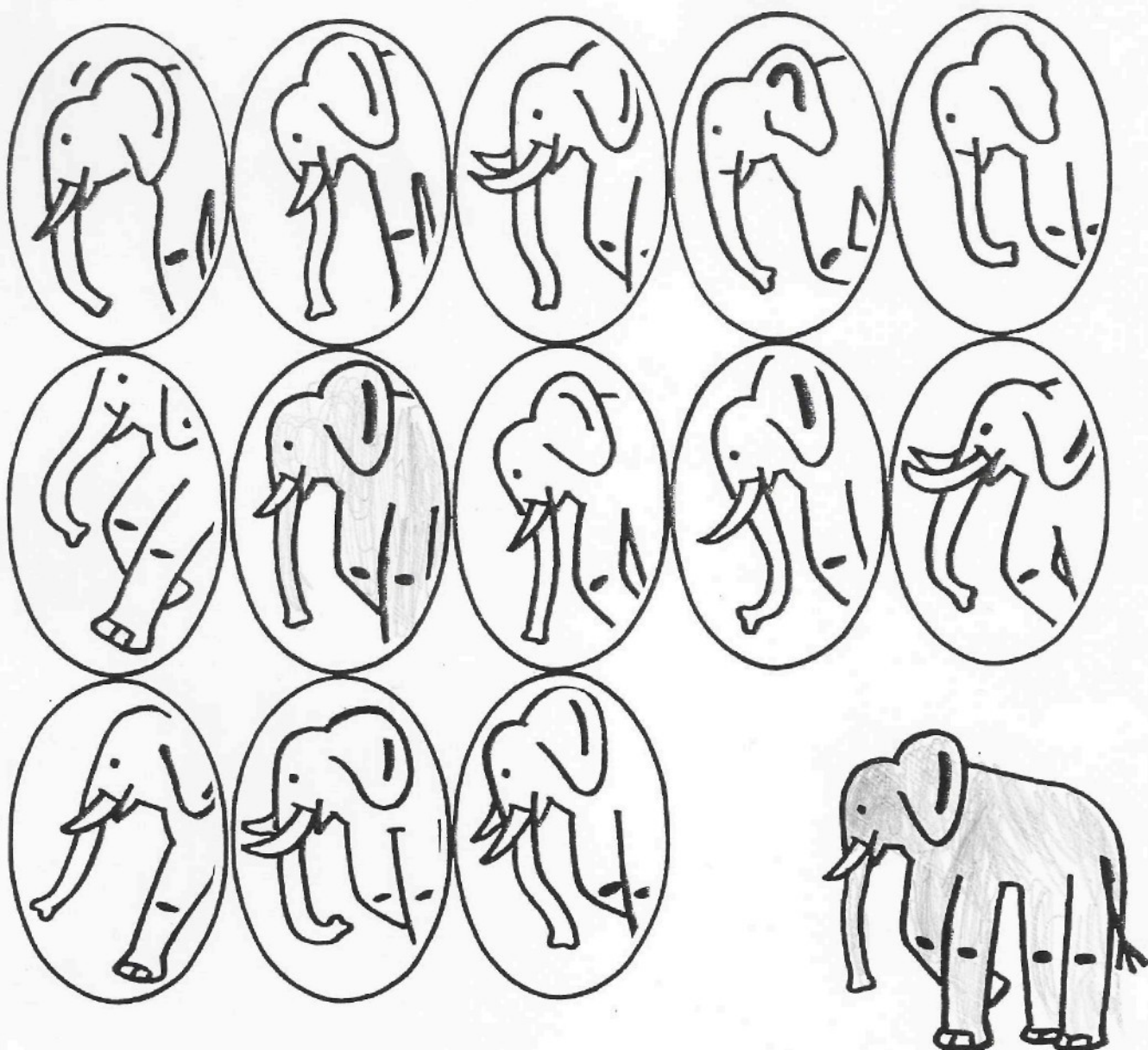
6. Vybarvi vždy dvě stejné myšky stejnou barvou.

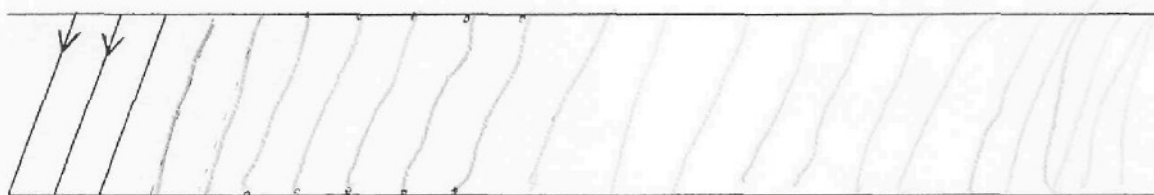
7. Dokresli tužkou střechu každému domečku podle vzoru.

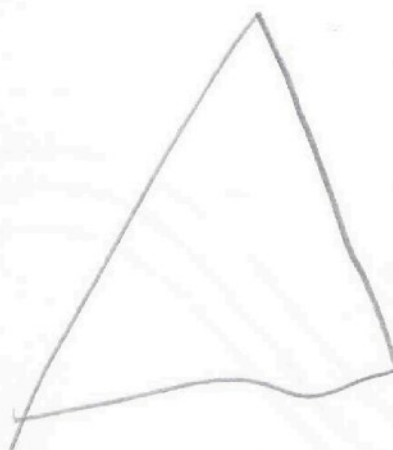
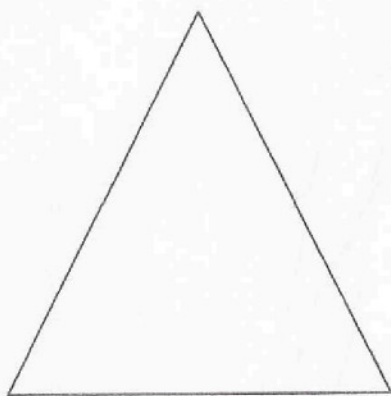
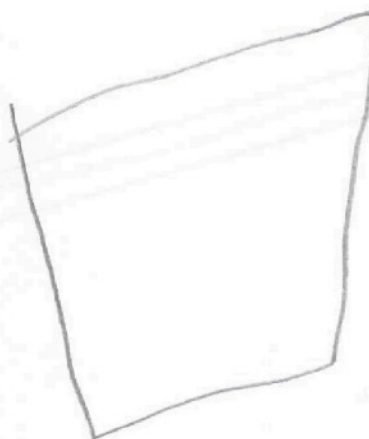
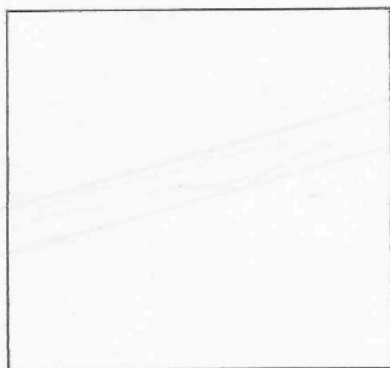
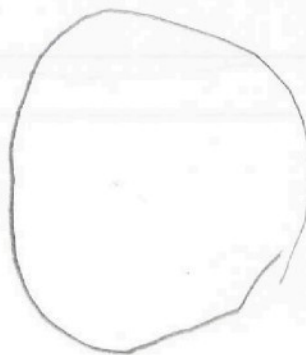
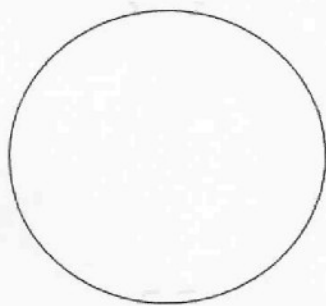
8. Zatoulal jsem se a nemohu najít svého bratříčka. Jsme sloní dvojčata, pomoz nás opět sehnat dohromady: Vybarvi nás oba stejně, dole – to jsem já a můj bratříček je ve stádu nahoře!

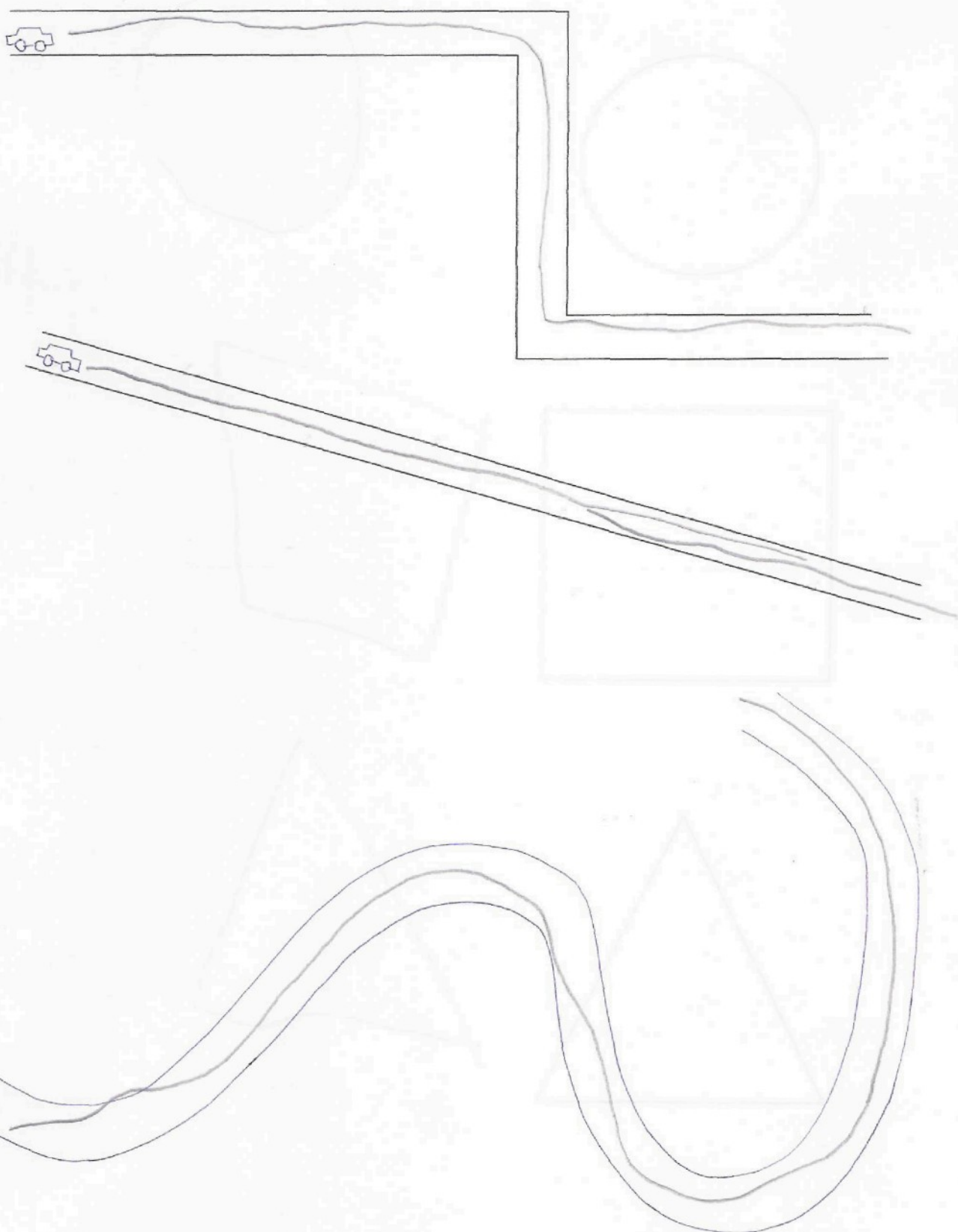
9. Dokonči řádek čárek

1. Nakresli stejný geometrický tvar vedle předtištěného.

2. Udělej tužkou cestu, kudy pojede auto

3. Dítě určuje první hlásku ve slově, předřikáváme mu uvedená slova. Zapišeme počet chyb.

slepice, panenka, cibule, zima, datel

Počet chyb:¹.....

4. Dítě určuje, zda slyšené slovo obsahuje hlásku „S“. Zapišeme počet chyb.

pusa, tráva, sláma, zub, pes,

Počet chyb:⁰.....

5. Říkáme dítěti níže uvedené pokyny, dítě vybarvuje předměty podle pokynů.

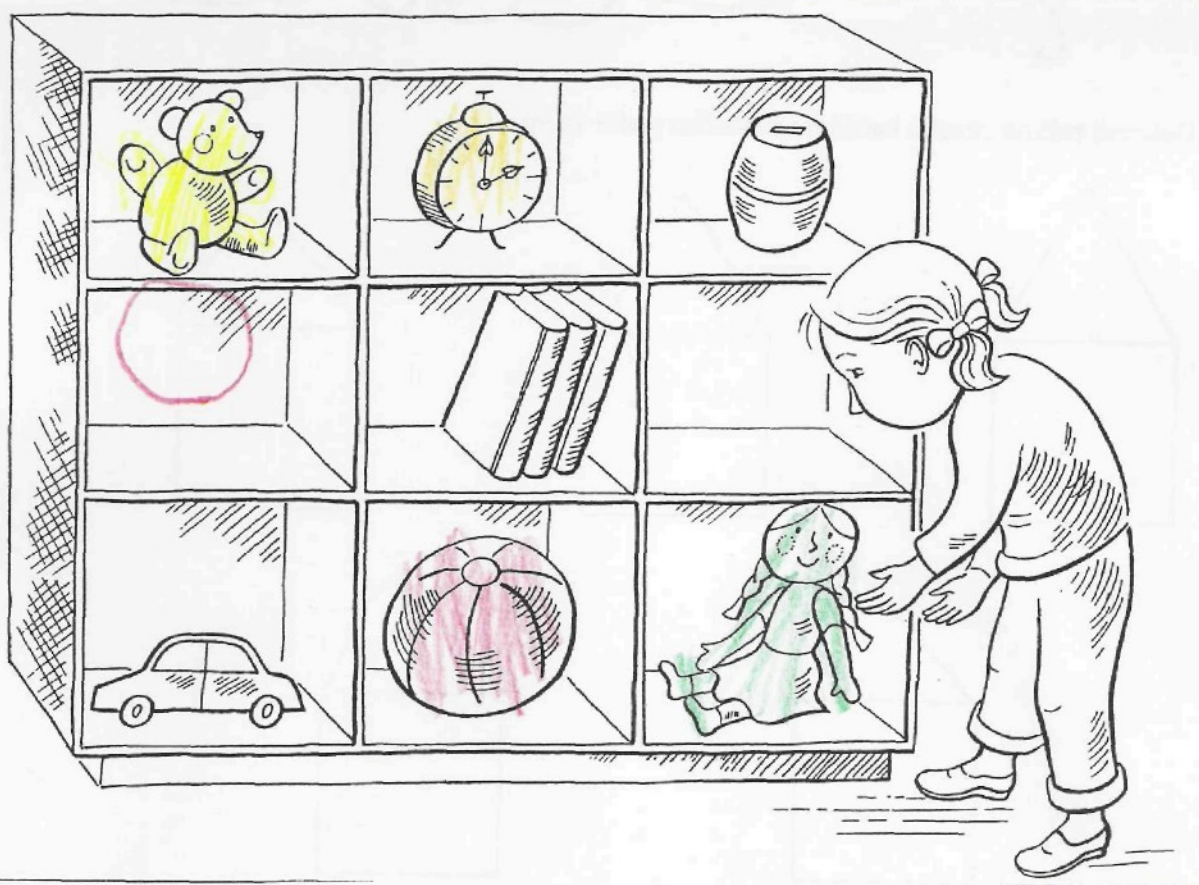
Předmět pod knihami vybarvi červeně.

Předmět vpravo od budíku vybarvi žlutě.

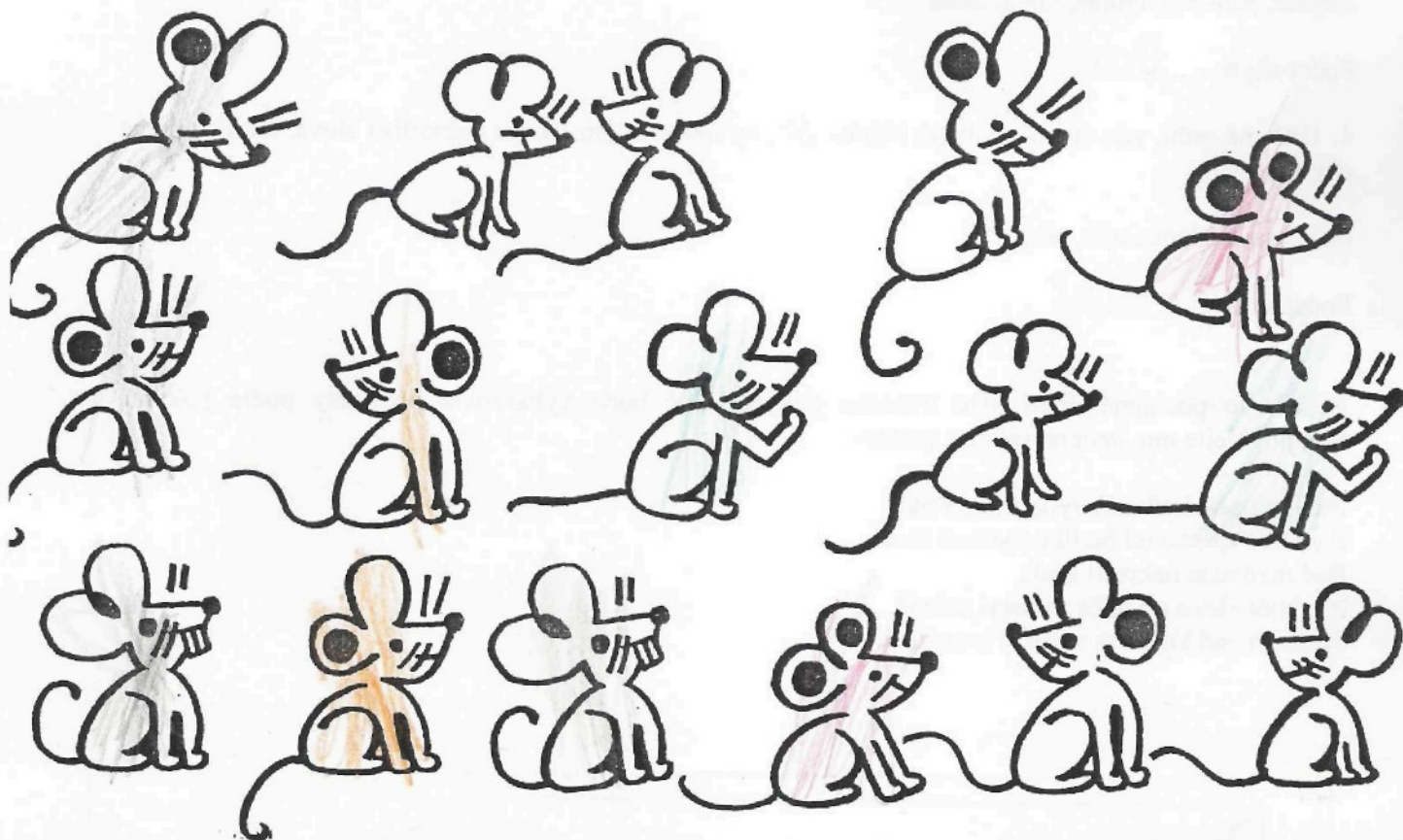
Pod medvěda nakresli kruh.

Předmět vlevo od míče vybarvi zeleně.

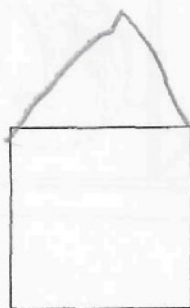
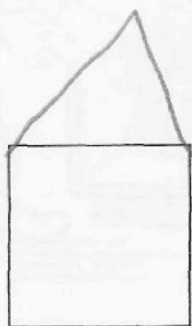
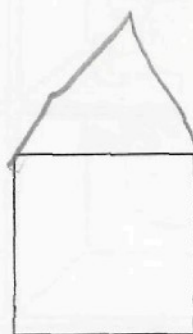
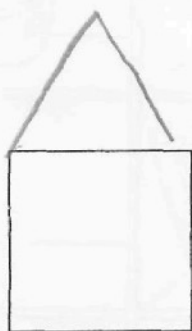
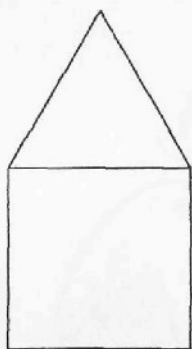
Předmět nad knihami vybarvi oranžově.

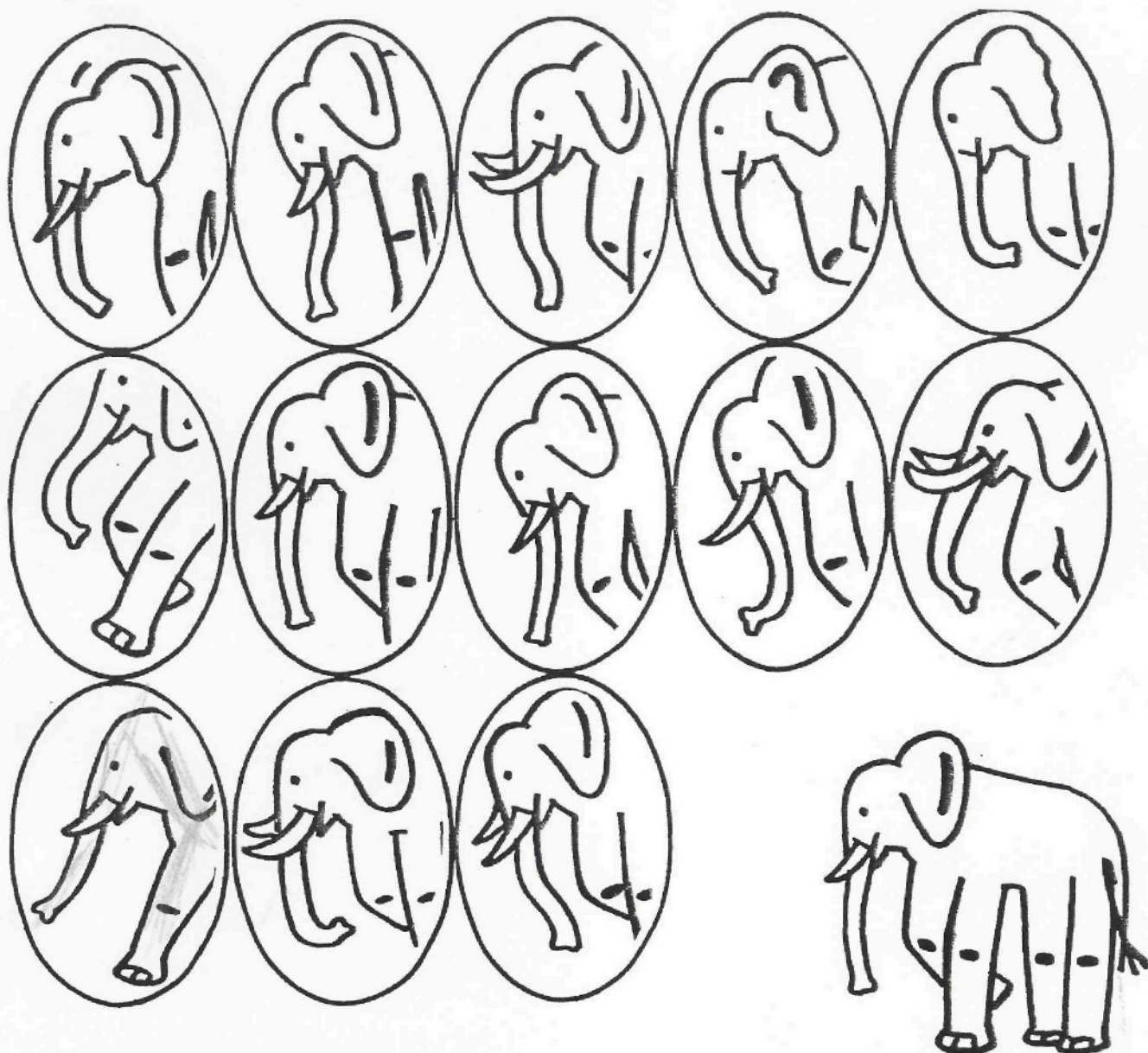
6. Vybarvi vždy dvě stejné myšky stejnou barvou.

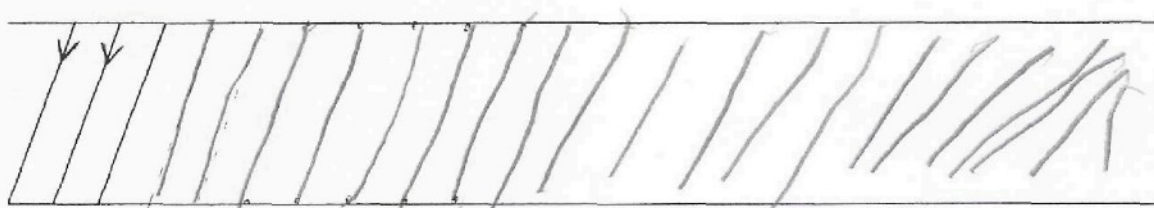
7. Dokresli tužkou střechu každému domečku podle vzoru.

8. Zatoulal jsem se a nemohu najít svého bratříčka. Jsme sloní dvojčata, pomoz nás opět sehnat dohromady: Vybarvi nás oba stejně, dole – to jsem já a můj bratříček je ve stádu nahoře!

9. Dokonči řádek čárek

Příloha č. 4

PROTOKOL POZOROVÁNÍ

Protokol pozorování

Pohlaví dítěte:

Měsíc a rok narození dítěte:

Obsahová stránka řeči – slovní projev dítěte, slovní zásoba dítěte

Gramatická stránka řeči a výslovnost – výskyt agramatismů, vadná výslovnost hlásek

Grafomotorika – úchop tužky, tlak na tužku

Chování dítěte – nesoustředěnost, neklid, roztěkanost, odbíhání od úkolů, pozornost

Zájem a motivace dítěte – zájem dítěte o úkoly, dokončování úkolů, samostatnost

Hodnocení – počet získaných bodů: